

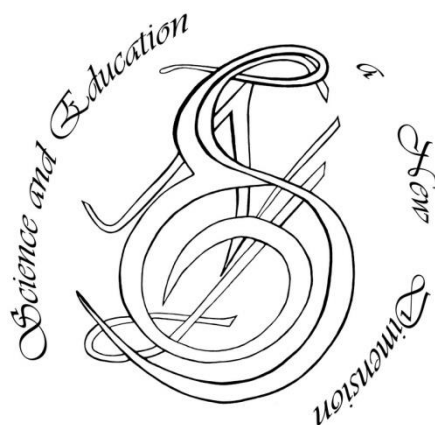

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

PHILOLOGY

Филология

p-ISSN 2308-5258

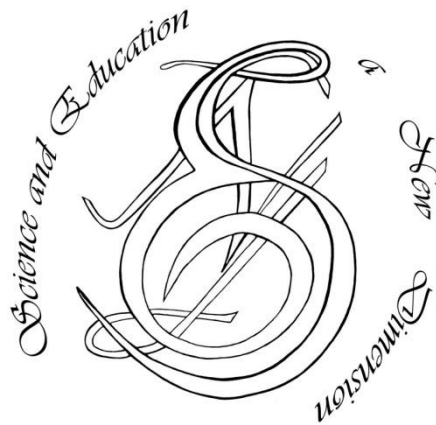
e-ISSN 2308-1996

X(78), Issue 266, 2022 May.

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266IX78>

Philology

Editorial board

Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

Honorary Senior Editor:

Jenő Barkáts, Dr. habil. | Nina Tarasenkova, Dr. habil.

Andriy Myachykov, PhD in Psychology, Senior Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Edvard Ayvazyan, Doctor of Science in Pedagogy, National Institute of Education, Yerevan, Armenia

Ferenc Ihász, PhD in Sport Science, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Ireneusz Pyrzyk, Doctor of Science in Pedagogy, Dean of Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Irina Malova, Doctor of Science in Pedagogy, Head of Department of methodology of teaching mathematics and information technology, Bryansk State University named after Academician IG Petrovskii, Russia

Irina S. Shevchenko, Doctor of Science in Philology, Department of ESP and Translation, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Kosta Garow, PhD in Pedagogy, associated professor, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

László Kótis, PhD in Physics, Research Centre for Natural Sciences, Hungary, Budapest

Larysa Klymanska, Doctor of Political Sciences, associated professor, Head of the Department of Sociology and Social Work, Lviv Polytechnic National University, Ukraine

Liudmyla Sokurianska, Doctor of Science in Sociology, Prof. habil., Head of Department of Sociology, V.N. Karazin Kharkiv National University

Marian Wloshinski, Doctor of Science in Pedagogy, Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Melinda Nagy, PhD in Biology, associated professor, Department of Biology, J. Selye University in Komarno, Slovakia

Alexander Perekhrest, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Nikolai N. Boldyrev, Doctor of Science in Philology, Professor and Vice-Rector in Science, G.R. Derzhavin State University in Tambov, Russia

Oleksii Marchenko, Doctor of Science in Philosophy, Head of the Department of Philosophy and Religious Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Olga Sannikova, Doctor of Science in Psychology, professor, Head of the department of general and differential psychology, South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Odesa, Ukraine

Oleg Melnikov, Doctor of Science in Pedagogy, Belarusian State University, Belarus

Perekhrest Alexander, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Riskeldy Turgunbayev, CSc in Physics and Mathematics, associated professor, head of the Department of Mathematical Analysis, Dean of the Faculty of Physics and Mathematics of the Tashkent State Pedagogical University, Uzbekistan

Roza Uteeva, Doctor of Science in Pedagogy, Head of the Department of Algebra and Geometry, Togliatti State University, Russia

Seda K. Gasparyan, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Yerevan State University, Armenia

Sokuriaynska Liudmyla, Doctor of sociological science. Prof. Head of Department of Sociology. V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Svitlana A. Zhabotynska, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Tatyana Prokhorova, Doctor of Science in Pedagogy, Professor of Psychology, Department chair of pedagogics and subject technologies, Astrakhan state university, Russia

Tetiana Hranchak, Doctor of Science Social Communication, Head of department of political analysis of the Vernadsky National Library of Ukraine

Valentina Orlova, Doctor of Science in Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Millousheva-Boykina Dobrinka Vassileva, PhD, assoc. professor at the Faculty of Mathematics and Informatics, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”

Veselin Kostov Vasilev, Doctor of Psychology, Professor and Head of the department of Psychology Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

Vladimir I. Karasik, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Volgograd State Pedagogical University, Russia

Volodimir Lizogub, Doctor of Science in Biology, Head of the department of anatomy and physiology of humans and animals, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Zinaida A. Kharitonchik, Doctor of Science in Philology, Department of General Linguistics, Minsk State Linguistic University, Belarus

Zoltán Poór, CSc in Language Pedagogy, Head of Institute of Pedagogy, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Managing editor:

Diana Barkáts

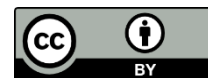
© EDITOR AND AUTHORS OF INDIVIDUAL ARTICLES

The journal is published by the support of Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe
BUDAPEST, 2015

Statement:

By submitting a manuscript to this journal, each author explicitly confirms that the manuscript meets the highest ethical standards for authors and co-authors. Each author acknowledges that fabrication of data is an egregious departure from the expected norms of scientific conduct, as is the selective reporting of data with the intent to mislead or deceive, as well as the theft of data or research results from others. By acknowledging these facts, each author takes personal responsibility for the accuracy, credibility and authenticity of research results described in their manuscripts. All the articles are published in author's edition.

The journal is published under Creative Commons Attribution License v4.0

THE JOURNAL IS LISTED AND INDEXED IN:

INDEX COPERNICUS: ICV 2014: 70.95; ICV 2015: 80.87; ICV 2016: 73.35; ICV 2018: 90.25;
ICV 2019: 89.50; ICV 2020: 94.89

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (DOI prefix:10.31174)

ULRICHS WEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY

UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS YEARBOOK

SCRIBD

ACADEMIA.EDU

CONTENT

Individual, institutional, and collective authorization in the journal articles of <i>The Economist</i> and <i>Time</i> <i>K. Andriishyna</i>	7
Рецепція Шевченкової поеми «Наймичка» у прижиттєвій критиці <i>Н. О. Бондарєва</i>	11
Actualization of the stylistic figure of simile in meditative parables by Anthony de Mello <i>T. Ye. Bubyk</i>	15
Corpus of American Commencement Speeches (CACS) in the Context of Cognitive Linguistics: Text Selection Criteria and Compilation Stages <i>V. O. Honhalo</i>	19
Трагедія Шекспіра «Ромео і Джульєтта» в перекладацьких тлумаченнях <i>С. В. Кабанова</i>	24
La théorie de l'énoncé comme unité de la parole à travers les ouvrages de M. Bakhtine <i>I. Г. Лепетюк, I. В. Ситдикова, Т. В. Бурмістенко</i>	28
Ускладнена оказіональна номінація в позиції звертання <i>I. В. Трищенко</i>	33

Individual, institutional, and collective authorization in the journal articles of *The Economist* and *Time*

K. Andriishyna

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine
Corresponding author: E-mail: katandriishyna@gmail.com

Paper received 16.03.22; Accepted for publication 03.04.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-01>

Abstract: Media authorization, reflecting a degree of author representation, his statements or assessments while constructing reality in the media is differentiated in accordance with the number of authors involved in text creation. This paper reveals that media authorization is represented in the English news journals by three basic kinds: individual, introduced by a certain author; collective, reflected by a group cooperating authors; institutional in case there is no author indication.

Keywords: English media discourse, media authorization, individual authorization, institutional authorization, collective authorization.

Introduction. Due to the view of semantic syntax, authorization is considered as a mandatory characteristic of a sentence, indicating the author, his statement, or assessment of reality [6, p. 263]. In the study of scientific discourse, authorization is interpreted as an integration pragmasemantic category, identifying the author as a linguistic personality and subject of cognition [2, p. 5]. The authorization is reflected by the communicative, pragmatic, metacommunicative, and evaluative components of the meaning and structure of the media discourse. The journal text is created by many participants in the communication process defining the specific feature of authorization. Sometimes the number of which reaches eight [15, p. 48], so as a result, the concept of the author as a linguistic personality is leveled to a certain extent. Media authorization reflects the degree of the author's manifestation, his statement or assessment when constructing reality and acts as a continuum that covers three main types of addressee: individual, presented like traditional varieties of discourse by an individual author [4, p. 12] that we find in the American news journal *Time*; collective, including a group of individuals that creates a text based on the division of labor [10, p. 169], circulated in *Time* journal; institutional, in which several authors "construct and support a certain social group" [18, p. 253], inherent in the British edition of *The Economist*, which submits articles without reference to the authors.

The purpose of the article. To differentiate the various types of media authorization as a new phenomenon, due to the development of media discourse. To achieve this goal, we need to define media authorization, characterize the types of authorization in English language news journals, reveal the differences between individual, collective and institutional authorizations.

Presentation of the basic material of the research. Distinguishing different types of authorization, we come out of the position that authorship of journal article rests on four basic criteria: contribution to the concept or design of journal text; collection, analysis or interpretation of information material; final approval of the version of the published journal text; responsibility for all aspects of work in ensuring that the issue of accuracy or integrity of any part of the information material is properly investigated and resolved [20, p. 109].

The common features of texts with different types of authorization are the decision of their authors, the event

should be presented to the audience because not all phenomena and processes taking place in the world are covered in the media discourse, and those that fall into the focus of attention are different in volume the number of messages creates the effect of the importance of an event [8, p. 111]. The choice of the individual, collective, institutional authorization is determined by the subject of the message, which in turn determines the choice and sequence of the use of linguistic units taking into account their semantics to build the required perspective of the event.

The distinctive features of texts with the three indicated types of authorization belong to different genres of media discourse, which consider as speech media universals: news reports, advertising, informational-analytical, and journalistic opinions ("features") [17, p. 93]. Institutional authorization is inherent in the media texts of news and advertising genres; the individual is widespread in opinion journalism; and the information and analytical genre are characterized by all three types of authorization: individual, institutional, and collective.

Institutional authorization is represented in news reports, advertisements, press releases of companies. The institutional text gives information on relevant news to the reader, who is to be advised and warned to be notified, without the author's identification [133-142]. Authorization at advertisements is institutional because it is given as an impersonal message about some products or services of the producers [10, p. 112] and represented by the whole company (or institute) and not a specific person.

Press releases on company's websites, a traditional group of the PR-genre as a kind of news media discourse [5, p. 50], isn't signed and personified, because as a type of PR-text, they reflect the corporate point of view, which does not come from a specific person, but from institutions, forming "superpersonal" authorship [1, p. 109].

Individual authorization as a way of expressing one's point of view and opinions with assessments is more inherent in journalistic texts, which, despite their informational and analytical nature, are free in structure, subject, and volume and are defined in the English language journalism as features of "problematic articles".

All types of authorization – individual, collective, institutional, which are characteristic of informational and analytical articles of media discourse are selected depending on the topic under consideration, journalists' own desire to work in a team, and publication policy.

The individual authorization of English-language media texts represents a separate author of the journal text with a signature, which indicates his/her full responsibility for the accuracy of the journal text. This kind of authorization has its characteristics that bring together authors of journal and fiction texts – their worldview, the vision of the topic, and approach to the consideration and analysis of the material. As the creator of a literary text, the author of a journal article with the individual authorization can be considered with his biographical, social and cultural data. But unlike the creator of fiction, the author of journal text should not express himself in the text space personally – the author of a journal article positions himself openly [9, p. 151].

The author of the article with the individual authorization offers ready-made conclusions, characterizing the event in advance as “positive” or “negative” depending on the author’s point of view regarding the described events. The author’s comments related to journalism of thought, no less important than the fact itself, because it educates the reader, saying “the truth”, appealing to emotions, and accepting one of the sides of the conflict [3, p. 17].

An illustration of an article with the individual authorization is any journal text with one identified author – material from a columnist or a correspondent report [7, p. 17]. An example of a journal text with individual authorization is *"The hardest question: explaining the Paris attacks to my child"* (Time 30.11.2015). The author of the article is indicated by the personal pronoun of the first person singular *I*, which introduces a direct speech given by Vivienne Walt, who, as an author, positions herself actively, for example, *"Having asked so many questions of so many people since that Friday - on the streets, at the sites of the attacks, outside Paris' morgue - I was stumped"* [Time 30.11.2015, 136].

In the given example, the verb *"perplex"* additionally emphasizes the author’s confusion during the terrorist attacks in Paris on November 13, 2015. The author’s active participation in the events is described by the possessive pronoun *my*, which personifies the author’s story, introducing his family members (*my son*), for example. *"That question (Mama, were kids killed?) Came two days after the devastating terrorist attacks in Paris killed 129 people, when I finally sat down to dinner with one Paris resident I had seen almost nothing of since the Nov. 13 assault [...]: my own 9-year-old son"* [Time 30.11.2015, 136].

Institutional authorization is a discursive category of manifestation of a social institution (edition). The assessment of the information provided by the editorial team (organization) becomes the very fact of publication of articles with comments or their prohibition up to destruction “recorded, therefore worthy of recording”, “published, so worthy of publication” [11, p. 56]. To emphasize the significance of the corporate nature of the publication, the editorial staff does not intentionally indicate the authors of the published materials, for example, this is accepted in the famous British journal *The Economist* (www.economist.com).

The institutional authorization is represented by a personal/impersonal source of information, which has a strong influence to legitimize changes and practices in the discussion issue, published in the form of general phrases with an

impersonal reference or direct speech of an official of representative government, indicating the importance of the source of information [16, p. 51]. To give greater reliability of the information is given in the articles with the institutional authorization, the editorial team uses a combined method of providing information, which consists in referring to personal (indicating information about the commentator) and impersonal (using combined nouns or indefinite pronouns) sources [16, p. 52]. The institutional nature of authorization is expressed even if the commentator does not express his thoughts but is a representative of the institutional body on whose behalf he speaks.

The authors of articles on the institutional authorization may be one or several persons united by joint activities in one organization, presented in the field of journalistic discourse by the editors [Wager 2007, p. 110]. There are various reasons for writing texts with institutional authorization, for example, a political publication, cooperation of journalists, persuasion of the importance of information by the author, author’s detachment from the events described. *The Economist* journal, which submits copyrighted articles on its official page, comments on this as follows: *The Economist* speaks in a common voice and is written in many “hands” (*many hands write The Economist, but speaks with a collective voice*) [http://www.economist.com/help/about-us#About_Economistcom]. While working on articles, the authors of *The Economist* journal weekly, at meetings that are open to all members of the editorial board, discuss, accept, and jointly edit informational materials.

Journalists often collaborate on articles and turn to each other for help and information. The main reason for the institutional authorization of the journal articles is the belief that written information is much more important than the author himself. *Jeffrey Crowther*, editor of *The Economist* from 1938 to 1956, began submitting articles without an author’s signature, arguing that journalists are “not the owners, but the servants of information”, which is much more important than them (*not the master but the servant of something far greater than himself*) [http://www.economist.com/help/about-us#About_Economistcom]. Since authorship is not indicated, it is sometimes very difficult to determine what contribution a qualified individual has made to develop a media text. The policy of many publications does not support the obligatory reference to the author(s), which leaves unresolved the issue of their quantity and the quality of their contribution to the development of the media text [20, p. 110].

Appealing to the readers' minds, authors of articles with institutional authorization are distancing from the described event, beholding it as if from the outside. They do not tell the reader what they think about the reported news, evaluating positively or negatively [3, p. 16].

The articles with institutional authorization belong to the important factual journalism, that presents information without emotions: mostly appealing to the reader’s mind and thinking ability. Providing information, the author remains neutral, not accepting any of the sides opposed in the described event [3, p. 17]. An example of journal text with institutional authorization is *"Can Binyamin Netanyahu win again?"* (*The Economist* 14.03.2015), which does not have the author’s signature. In the absence of first-person

pronouns, its institutional authorization is conveyed by impersonal syntactic constructions, represented by verbs in a passive voice, which reflect the author as an unknown person rather weak or not at all. Thus, in the next sentence, institutional authorization is reflected in the absence of a reference to the author condemning the Israel prime minister "[...] growth has been accompanied by high levels of inequality, for which Mr. Netanyahu, a free marketer, is often blamed" (The Economist 14.03.2015).

Collective authorization reflects the collaboration of a group of authors since most of the messages will appear as a result of writing the text and its processing by many authors, editors. Produced messages reflect the conceptual structures distributed in the editorial room [19, p. 65], including and representing everyone who was engaged in the writing process [12, p. 34].

Groups of authors (at least two people) can be found in various combinations [13, p. 258]. The team of authors is responsible for planning work on the information material, making changes depending on the circumstances and degree of progress of the work. The collective responsibility of the authors, and not of the journal in which the text is submitted, includes the adoption of their professional qualifications and compliance with the criteria for belonging to the authorship.

In the aspect of collective authorization, one representative stands out from the others - the responsible author is appointed by the team before starting work on the information of the media text and is confirmed before sending the article for publication. The responsible author is a person who maintains communication between the team and the management of the journal while working on the manuscript, controls the provision of peer review and the publication process, and, as a rule, ensures that all administrative requirements of the journal, such as determining the details of authorship, approval of the ethics committee, registration of documentation, as well as reporting forms, duly completed [20, p. 109].

In journal texts with collective authorization, there is a procedure for mentioning authors. Some groups of authors are listed in alphabetical order, sometimes with a postscript that all authors made the same contribution to the study of the material and publication. The first person in the alphabetical list of participants sometimes becomes the responsible author by default, who is most responsible for the information offered in a journal article [12, p. 34].

For example, the responsible author of an article called "Battle of the bathroom. Why the fight for transgender rights has moved into the most intimate of public spaces" (Time 30.05.2016, 30) is Michael Scherer, designated at the beginning, and co-authors are Charlotte Alter, Belinda Luscombe, Melissa Chan, Philip Elliott, Elizabeth Dias,

Maya Phodan, Katy Steinmetz – named at the end of the article. The collective author of the journal text is identified through the interaction of linguistic indicators inherent in individual and institutional authorization in different proportional relationships, reflecting the dominant figure in the team - the responsible author and co-authors.

An example of individual and institutional indicators in an article with collective authorization is the use of a personal pronoun and a passive voice of a verb. The use of the possessive pronoun *our* in the article is an indicator of individual authorization and refers to the responsible author speaking on behalf of the team of authors – "Never mind the fights to come. That sentiment alone is a sign of how much our nation has already changed" (Time 30.05.2016, 37). At the same time, in the article, institutional authorization is reflected in the verb *find* in the passive voice, which emphasizes the unimportance or obscurity of the actor "Today, the fears can be found expressed in the tapes of local school-committee meetings across the country" (Time 30.05.2016, 33). In the above article with collective authorization, the author's individuality is reflected by the inclusive pronoun *our*, and institutionality by the form of the verb in a passive voice.

Conclusion. So, authorization is a phenomenon of media communication, the form of which determines the specifics of a modern journal text. Differentiated types of authorization are differentiated taking into account the number of authors involved in the creation of the material appearing in the directions on them on the pages of the publication.

The individual authorization has the properties of the author of a literary text – making his assessments of what is described in the media text, which can be found by examining the articles signed by one author. Collective authorization in media discourse is represented by texts that several authors work on, the interaction of which on the creation of an information product significantly affects the comprehensive presentation and coverage of the material. A feature of journal texts written by a team of authors is the signature and reference to all authors involved in the work, different from media texts with individual authorization, where only one author is responsible and approves the final material, even if he received help from others. Institutional authorization is inherent in journal texts that are submitted without authorization by publications whose policies include impersonal dissemination of information. Institutional authorization represents all publications as a whole, providing estimates and comments and is based on a distant presentation of facts. Further research is seen in the consideration of the language means of displaying authorization.

REFERENCES

1. Bykov I. A. Internet technologies in public relations: a tutorial / I. A. Bykov, O. G. Filatova. - Rose of the World, 2010. -- 275 p. (In Russian: Быков И. А. Интернет-технологии в связях с общественностью: учебное пособие / И. А. Быков, О. Г. Филатова. – Роза мира, 2010. – 275 с.)
2. Gnezdechko O.N. Authorization of scientific discourse: communicative and pragmatic aspect (based on the material of English-language articles by modern European and American linguists) / O.N. Gnezdechko: author. dis. ... Cand. philol. Sciences: 10.02.04 / KNLU - K., 2005. -- 20 p. (In Russian: Гнезdechko О.Н. Авторизация научного дискурса: коммуникативно-прагматический аспект (на материале англоязычных статей современных европейских и американских лингвистов) / О.Н. Гнезdechko: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / КНЛУ – К., 2005. – 20 с.)
3. Grigoryan M.V. A guide to journalism / M.V. Grigoryan. - M.: "Human Rights", 2007. - 192 p. (In Russian: Григорян М.В. Пособие по журналистике / М.В. Григорян. – М.: «Права

- человека», 2007. – 192 с.)
4. Dobrosklonskaya T.G. Medialinguistics: yesterday, today, tomorrow / T.G. Dobrosklonskaya // Actual problems of modern media linguistics and media criticism in Russia and abroad. International scientific seminar. - Belgorod, National Research University "BelGU", April 2-3, 2014 - pp. 8-17. (In Russian: Добросклонская Т.Г. Медиалингвистика: вчера, сегодня, завтра/ Т.Г. Добросклонская // Актуальные проблемы современной медиалингвистики и медиакритики в России и за рубежом. Международный научный семинар. – Белгород, НИУ «БелГУ», 2-3 апреля 2014 г. – С. 8–17.)
  5. Ivantsev O.V. Cognitive-discursive foundations of corporate image formation (based on the material of English-language press releases of international cosmetic companies): dis. ... Candidate of philological sciences: 10.02.04 / Oreslava Vladimirovna Ivantsov. - Lviv, 2016. -- 225 p. (In Ukrainian: Іванців О.В. Когнітивно-дискурсивні основи формування корпоративного іміджу (на матеріалі англомовних прес-релізів міжнародних косметичних компаній): дис. ... кандидата філологічних наук: 10.02.04 / Орєслава Володимирівна Іванців. – Львів, 2016. – 225 с.)
  6. Zolotova GA Essay on the functional syntax of the Russian language / GA Zolotova. - M.: Nauka, 1973. -- 351 p. (In Russian: Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. – М.: Наука, 1973. – 351 с.)
  7. Kuzmina N.A. Modern media text: textbook / Ed. ON THE. Kuzmina. - Omsk, 2011. -- 414 p. (In Russian: Кузьмина Н.А. Современный медиатекст: учебное пособие / отв. ред. Н.А. Кузьмина. – Омск, 2011. – 414 с.)
  8. Kulik V. Discourse of Ukrainian media: identities, ideologies, power relations // Volodymyr Kulik. - K.: Kritika, 2010. -- 655 p. (In Ukrainian: Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки // Володимир Кулик. – К.: Критика, 2010. – 655 с.)
  9. Raspolova S.S. The author as a real person and the image of the author in the media text / Svetlana Sergeevna Raspolova // Questions of theory and practice of journalism. - 2015. - Т. 4, No. 2. - P. 149-158. (In Russian: Располова С.С. Автор как реальный человек и образ автора в медиатексте / Светлана Сергеевна Располова // Вопросы теории и практики журналистики. – 2015. – Т. 4, № 2. – С. 149–158.)
  10. Rozhdestvensky Yu.V. Theory of rhetoric: textbook. allowance / Yu.V. Christmas; under. ed. IN AND. Annushkina. - 4th ed., Rev. - M.: Flinta: Nauka, 2006. -- 512 p. (In Russian: Рождественский Ю.В. Теория риторики: учеб. пособие / Ю.В. Рождественский; под. ред. В.И. Аннушкина. – 4-е изд., испр. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 512 с.)
  11. Farino E. Introduction to literary criticism: Textbook / E. Farino. SPb.: Publishing house RGPU im. A.I. Herzen, 2004. -- 639 p. (In Russian: Фарино Е. Введение в литературоведение: Учебное пособие / Е. Фарино. СПб.: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 639 с.)
  12. Albert T. How to handle authorship disputes: a guide for new researchers / T. Albert, E. Wager // The COPE Report, – 2003. – P. 32–34.
  13. Detering H. Autorschaft. Positionen und Revisionen / Heinrich Detering. – Stuttgart: Metzler, 2002. – P. 258–309.
  14. Diakopoulos N. Towards quality discourse in online news comments / N. Diakopoulos, M. Naaman // Proceedings of Computer Supported Cooperative Work. – 2011. – No 1. – P. 133–142.
  15. Fairclough N. Media Discourse / N. Fairclough. – L.: Arnold Publishers, 1995. – 224 p.
  16. Lavrusheva O. Discursive Legitimation Strategies in the Media. Case study of the UK retail planning policy / O. Lavrusheva. Master's thesis. Aalto University. School of Business, 2013. – 95 p.
  17. Luhmann N. The Reality of the Mass Media / Niklas Luhmann. – Stanford: Stanford University Press, 2000. – 154 p.
  18. Renkema J. Introduction to Discourse Studies / J. Renkema. – Amsterdam, Phil.: Benjamins, 2004. – 363 p.
  19. Scheufele B. Frames, schemata, and news reporting / B. Scheufele // Communications. – 2006. – Vol. 31, № 1. – P. 65–83.
  20. Wager E: Recognition, reward and responsibility: why the authorship of scientific papers matter. – Maturitas, 2009. – P. 109–20.

Рецепція Шевченкової поеми «Наймичка» у прижиттєвій критиці

Н. О. Бондарєва

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Corresponding author. E-mail: kika_7@ukr.net

Paper received 11.04.22; Accepted for publication 28.04.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-02>

Анотація. Розглянуто основні закономірності у сприйнятті Шевченкової поеми «Наймичка» у прижиттєвій критиці. Майже всі критики відзначили незвичайну простоту, струнку архітектоніку поеми, а зміст твору, на одностайне переконання, як найглибше вражає читача саме завдяки відсутності видимих ефектів. Більшість критиків тією чи тією мірою віддали належне порівнянню поеми із фольклором, убачаючи в ній своєрідне його продовження. Інші натомість зауважили, що «Наймичка» суттєво перевершує народну творчість увагою до внутрішнього світу людини.

Ключові слова: рецензія, відгук, літературна критика, дискусія, рецепція.

Вступ. Питання рецепції Шевченкової творчості, зокрема у прижиттєвій критиці, належать до найактуальніших у сучасному шевченкознавстві. Цьому присвячено вже чи не сотні публікацій, у яких у різних аспектах розглядаються складні проблеми як синхронного прийняття даробку геніального поета, так і осмислення його спадщини впродовж понад півтора століття після смерті. Зрозуміла і виправдана тут увага саме до прижиттєвої критики, адже в цей час закладалися підвалини подальшої рецепції, водночас її вектори із часом суттєво змінювалися, що й стає предметом студій науковців.

Короткий огляд публікацій за темою. Як правило, дослідники зосереджуються на аналізі сприйняття всієї творчості у той чи той період, роблячи поправки на деяку неповноту опублікованих на певний момент творів Шевченка. Треба нагадати, що за життя ледь не половину його творів, найбільш викривальних і гострих, опубліковано не було. Під цим оглядом доводиться зосереджуватися не тільки на нечисленних прижиттєвих виданнях, а й на сприйнятті окремого твору, що хоч і не дає багатого матеріалу для узагальнень, але уможливорює поглиблене вивчення нюансів у ставленні до Шевченка та його творчості. Безпосередньо вивчення сприйняття саме поеми «Наймичка» не було предметом спеціальних розвідок, однак, зрозуміло, в багатьох шевченкознавчих працях йшлося про ті чи ті критичні зауваги щодо поеми.

Мета пропонованої студії полягає у з'ясуванні закономірностей та особливостей літературно-критичної рецепції Шевченкової поеми «Наймичка», написаної 1845 року, а вперше опублікованої 1857-го.

Матеріали та методи. У полі нашого зору опинилися літературно-критичні публікації, у яких спеціально або принагідно мовилося про цей твір у період 1857–1861 років (від першодруку до смерті поета). При цьому застосовувався традиційний філологічний метод, що передбачає витлумачення критичних оцінок, їх узагальнення, коментування. Оминаємо короткі згадки про поему, що не містять літературно-критичних оцінок.

Результати та їх обговорення. Як відомо, поему «Наймичка» Пантелеймон Куліш надрукував у другому томі «Записок о Южной Руси», що дістав цензурний дозвіл 25 лютого 1857 року. Його супровідна стаття до публікації стала фактично й першою рецензією на твір. Студія й донині зберігає своє наукове

значення. Звісно, Куліш удався до містифікації, приписавши поему невідомій хуторянці, бо ж на той час ім'я Шевченка у друці ще не можна було згадувати. Упорядник «Записок о Южной Руси» дає найвищу оцінку поемі, відзначаючи її високі художні якості: «Содержание её очень просто и не похоже на вымысел; но изящество формы обнаруживает в ней творчество высшего разряда. Живопись природы и нравов малороссийских возведена здесь до изумительной точности и вместе с тем свободы, в которой искусство заметно только для опытного глаза. Наивное и трогательное положено автором в основу поэмы, и в этом отношении я не знаю ничего совершеннее ни в одной европейской литературе. Что касается до языка, то призываю в свидетели людей, изучавших народные украинские песни: здесь он блещет всею свежестью и горит всеми красками, какие только мы встречаем в наших лучших песнях, изображающих семейный быт, материнские чувства и умиленное благочестие народа» [2, с. 235–236]. Як побачимо далі, гіперболічне перебільшення про відсутність у європейських літературах кращих за наївність і зворушливість творів, ніж «Наймичка», викликало в деяких критиків різке заперечення. Хай там як, але Куліш своєю преамбулою до твору одразу визначив тон і планку подальших літературно-критичних міркувань.

Стриманішим натомість виявився Олександр Пипін у рецензії на «Записки о Южной Руси» в травневому числі журналу «Современник» за 1857 рік. Віддавши належне художній досконалості поеми, загалом погодився із Кулішем, але відкинув його перебільшені порівняння з європейськими літературами: «Поэма действительно хороша; теплота чувства, разлитая в стихотворении, лёгкость и разнообразие оригинального стиха напомнят, конечно, любителям малорусской поэзии другие прекрасные произведения, с которыми «Наймичка», по нашему мнению, может быть поставлена совершенно наряду. Не берёмся судить о живописи малорусской природы и нравов, которая в самом деле может отличаться первостепенными достоинствами, но неужели г. Кулиш, вероятно довольно знакомый с европейскими литературами, не нашёл в них ничего равного «Наймичке» по наивности и трогательности содержания? Личный вкус, конечно, доходит и до более вопиющих странностей, но зачем по капризу личного вкуса взводит напраслину

на все европейские литературы, будто бы слабые в изображении наивного и трогательного?» [2, с. 242]. Це не одинокий випадок, коли російські критики доволі нервово реагували на Кулішеві паралелі між творчістю Шевченка і світовим письменством (див. нашу статтю [1]).

В аналогічній рецензії у вересневому номері журналу «Отечественные записки» того ж року Микола Костомаров зауважив, що за позірною простотою і прозорістю викладу приховується велика літературна майстерність. Найвищою похвалою для критика було порівняння поеми зі зразками народної творчості: «Давно уже лира такого певца, каков автор «Наймички», не услаждала малороссийского слуха. Живое, спокойное, но горячее и глубокое чувство, нежная и верная живопись не только внешней малороссийской жизни, но внутреннего бытия малороссийского сердца, высокая простота, по-видимому, безыскусственная до небрежности, но в самом деле стройно-художественная по связи картин и мыслей, наконец превосходный народный язык, не опускающий творения до тривиального, не поднимающий его до высокопарного и неестественного, и музыкальный стих, всегда сообразный содержанию, то доходящий до пределов прозаического рассказа, то возносящийся до лиризма, но нигде не переходящий за черту, полагаемую поэтическим чутьём для того, чтоб произвести на сердце необходимое впечатление, – всё это показывает в авторе без имени один из тех талантов, которые, так сказать, вбирают в себя рассеянные искры народной поэзии, чтоб составить из них блестящее явление искусства. Кто не знаком глубоко с малороссийским бытом и с малороссийскою народною поэзиею, тому, быть может, эти похвалы покажутся преувеличенными. Но таково вообще свойство народных произведений: они всегда носят на себе отпечаток некоторого рода исключительности, которую надобно усвоить изучением поэтического народного быта, чтоб сочувствовать ей вполне. Во всяком, сроднившемся с украинскою народною поэзиею, творение безыменного автора найдет самый радушный приём» [2, с. 245–246].

Свою чергою, Микола Рігельман у «Русской беседе» того ж року (№ IV, кн. 8), не знаючи справжнього автора поеми, у наслідуванні фольклору поставив її вище за всіх попередніх українських письменників, «конечно, за исключением творений Кобзаря». На думку дописувача журналу, «Наймичка» майже досягла висот народної поезії [2, с. 285–286]. Натомість Микола Назаров в літературному огляді «Санкт-Петербургских ведомостей» 5 березня 1858 року хоч і назвав поему «превосходной», вважаючи її автором самого Куліша, вказав тільки на те, що їй не місце у збірнику, присвяченому народній творчості [2, с. 311]. Рецензуючи видання «Кобзаря» 1860 року (березневе число «Современника»), Микола Добролюбов не оминув і «Наймичку»: «Ни одного фразистого места, ни одного хвастливого стиха; всё так ровно <...>» [2, с. 419]. Так само Олексій Плещеев («Московский вестник», 1860, 1 апреля, № 13) наголошує на простоті та широті поеми, вбачаючи в цих її особливостях таємницю потужного впливу на читача «Мы не знаем ничего проще, безыскусственнее и в то же время

поэтичнее его «Наймички» никаких грандиозных картин, которыми бы автор старался подействовать на вашу фантазию, никаких изображений сильных страстей, никаких приключений и катастроф – всё так обыкновенно, буднично; а между тем есть места, потрясающие вашу душу, как может потрясти её только самая ужасная трагедия...» [2, с. 428]. Такої ж думки дотримувався і Михайло Михайлов (Русское слово, 1860, № 4): «<...> «Наймичка», есть, по нашему мнению, высокохудожественное, стройное и прекрасное произведение как в целом, так и в частях. Достаточно одного такого произведения, чтобы оставить по себе надолго не увядающую память» [2, с. 441]. Переказ змісту твору критик завершив висновком, що простота, якою просякнута поема від першого і до останнього рядка, свідчить про високу художню зрілість її автора [2, с. 443]. Деякі критики, як-от анонімний дописувач «Светоча» (1860, кн. 3), взагалі обмежились тільки переказом змісту без якихось узагальнень.

«Русское слово» у червневому числі за 1860 рік в особі Данила Мордовця повернулося до рецензування «Кобзаря» 1860 року. Критик, погодившись із Кулішем щодо високих поетичних якостей «Наймички», все ж вважав «Катерину» набагато сильнішим твором. «В «Наймичке», – писав Мордовець, – поражает нас удивительное знание народной жизни, народной поэзии и духа народного; стих бесподобный, – но этого не достаточно. В «Наймичке» мы видим спокойный, почти бесстрастный рассказ, какой-то тон равнодушия, каким отличаются все народные эпосы как славянских, так равно и других европейских племён, – но и этого не достаточно. Действительно, «Наймичка» ближе подходит к народному эпосу, чем к произведению свободному творчеству великого поэта» [2, с. 488]. Тобто й тут знову виникає порівняння із народною творчістю, на цей раз не на користь «Наймички». Далі критик багато розмірковує про співвідношення фольклору і літературної творчості, вбачаючи майбутнє в авторській поезії. Прикметно, що поему відзначено в кількох закордонних публікаціях, як-от у статті чеха Йозефа Первольфа (Obrazy života, 1860, № 7).

Ще одним імпульсом до осмислення поеми став її переклад з пера Олексія Плещеева. Анонімний рецензент у «Санкт-Петербургских ведомостях» 1 липня 1860 року почав із того, що надзвичайно докладно, як тоді було заведено в газетних фейлетонах, переказав зміст поеми. Далі суворий критик появу перекладу використовує для широких узагальнень, які варто розлого зацитувати, щоб збагнути контекст його міркувань. Для нього «коротенькие строчки без размера» в поемі [2, с. 517] стали приводом сумніватися в доцільності існування окремої української літератури взагалі. На його переконання, українцям невдовзі доведеться писати російською, бо ж хто ще буде перекладати їхні твори, та й, мовляв, чи варто їх узагалі перекладати. Якщо ж українська література «будет иметь сказать что-нибудь новое, то и в её собственных интересах, и, в особенности, в интересах её представителей, она очутится в новой необходимости, для достижения надлежащей громогласности, обратится к более энергическому средству русского литературного языка. Такая необходимость для малороссийской

литературы кажется тем более вероятно, что совершенное отделение её от общего движения русской мысли представляется чем-то неудобопонятным, только же намекающим на величайшую бесплодность, как и на самую ограниченную замкнутость» [2, с. 518]. Анонимный критик цілком заперечив художню досконалість поеми, не збагнувши сили її простоти, піднісни натомість переклад Плещеева як нібито досконаліший за оригінал: «По всем этим соображениям о несовершенстве стихов г-на Шевченко, о их первобытном, песенном, нелитературном складе, а иногда об отсутствии в них даже и такого склада, мы вменили бы себе в обязанность сохранить молчание. Но мы не могли не заметить, что г. переводчик поэмы г-на Шевченко, весьма редко оставаясь ниже подлинника в лучших и действительно чрезвычайно поэтических местах его, всегда почти стоит выше его в местах обыкновенных, и особенно в тех, которые в подлиннике положительно слабоваты. Нечего и говорить, что перевод сделан сполна – настоящими стихами, без одной коротенькой строчки, которая была бы лишена размера. Мы несколько не виноваты поэтому, если, совершенно против воли, без всякого преднамеренного умысла, а только вследствие некоторых неизбежных и не зависящих от нас комбинаций, находим на ту мысль, что, стало быть, подлинник не отличается никакими особенными достоинствами, если над ним мог иногда возвыситься переводчик» [2, с. 518–519]. Оглядач газети знову і знову по-школярськи повертається до свого міркування, що Шевченкова поема «вместо стихов, изобилует коротенькими строчками без размера» і що «эти строчки в переводе г. Плещеева заменены нередко очень хорошими стихами» [2, с. 519]. Саме ці «коротенькие строчки», які так боліли критику, стали підставою для його висновку, що Шевченків талант переоцінено через позалітературні обставини, натякнувши тим самим, що українському поету приділяють стільки уваги тому, що він десять років перебував у засланні, а не з огляду на його літературні заслуги: «Вследствие всего сказанного, а отчасти ещё и потому, что г. Шевченко почитается величайшим представителем малороссийской литературы, мы могли бы прийти к заключению, что, с одной стороны – не только в даровании г-на Шевченко нет какого-нибудь особенного, титанического величия, но и в малороссийском языке пока ещё нет средств, при помощи которых этот язык мог бы сделаться орудием какого-нибудь могучего, творческого замысла, т. е. средства эти ещё не разработаны и, может быть, никогда не будут разработаны; и что, с другой стороны – быть величайшим представителем малороссийской литературы не значит ещё быть сколько-нибудь значительным представителем не только всемирной, но даже и русской литературы. Этим мы

вовсе не хотим сказать, чтобы нам казалось странным то чувство высокого уважения, можно сказать, энтузиазма, с которым смотрят на произведения г-на Шевченко *наши* литераторы, пишущие по-малороссийски; напротив, было бы гораздо страннее, если бы это было не так: мы вполне понимаем то капитальное достоинство этих произведений, которое называется народностью. Но не нужно забывать, что даже от самой яркой и вполне заслуженной известности в одном провинциальном крае может быть ещё очень большое расстояние до великого значения в целой русской литературе. Что касается до того общего сочувствия, которым в этой литературе были встречены произведения г-на Шевченко, то повторяем снова, что это сочувствие имело основание проявиться во имя причин, стоящих выше всяких литературных интересов» [2, с. 521–522]. Немає змоги навести всю словесну еквілібристику критика, який силкується заперечити саме право української літератури на існування. Особливе роздратування в нього викликає порівняння з літературами європейськими та розмови про світову значущість творчості автора «Кобзаря».

Наведені цитації знадобилися нам для того, щоб показати, що навіть після повернення із солдатчини визнання Шевченкового таланту не було одностайним. Багато хто й далі примудрявся відкидати і доробок поета, і українську літературу загалом. Нині не випадає замовчувати такі критичні публікації, вбрані в шати високочолої літературної критики, з якої насправді прозирає шовіністична сутність деяких газетних дописувачів, що в нових суспільних обставинах не наважувалися поставити своє ім'я під опублікованим текстом.

Висновки. Отже, в рецепції поеми «Наймичка» вирізняються такі закономірності. Майже всі критики відзначили незвичайну простоту, струнку архітектоніку поеми, а зміст твору, на одностайне переконання, якнайглибше вражає читача саме завдяки відсутності видимих ефектів. Більшість критиків тією чи тією мірою віддали належне порівнянню поеми із фольклором, убачаючи в ній своєрідне його продовження. Інші натомість зауважили, що «Наймичка» суттєво перевершує народну творчість увагою до внутрішнього світу людини. З цього ряду істотно вибиваються міркування оглядача «Санкт-Петербургских ведомостей», який, перебуваючи в полоні зашкарублених уявлень про розвиток російської літератури, заперечував талант Шевченка і право української літератури на окремий розвиток. Водночас, треба визнати, це був одинокий голос серед широкого загалу, що захоплено сприйняв «Наймичку» Шевченка, яка засвідчила подальше зростання його майстерності в період «трьох літ».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарева, Н. О. Ім'я Шевченка в переліку з Шекспіром у критиці 1860–1861 років: дискусія щодо зіставності постатей // Science and Education a New Dimension. Philology, Budapest, 2020. VIII (66). Issue: 218. P. 13–17.
2. Тарас Шевченко в критиці. Київ: Критика, 2013. Т. I / Заг. редакція Г. Грабовича; упорядкування О. Бороня і М. Назаренка; коментарі О. Бороня, С. Захаркіна, М. Назаренка, О. Федорука. LX+804 с.

REFERENCES

1. Bondarjeva, N. O. Shevchenko is named alongside Shakespeare in a critique from 1860-61: a discussion of the comparability of figures // *Science and Education a New Dimension. Philology, Budapest, 2020. VIII (66). Issue: 218. P. 13–17.*
2. Taras Shevchenko. The critical reception. Kyiv: Crytyka, 2013. Vol. I. LX+804 p.

Reception of Shevchenko's poem "The Servant-girl" in life criticism

N. O. Bondarjeva

Abstract. The main regularities in the perception of Shevchenko's poem "The Servant-girl" in life criticism are considered. Almost all critics noted the unusual simplicity, slender architectonics of the poem, and the content of the work, unanimously, strikes the reader as deeply as possible due to the lack of visible effects. Most critics have to some extent paid tribute to the comparison of the poem with folklore, seeing it as a kind of continuation. Others, on the other hand, noted that "The Servant-girl" significantly surpasses folk art in its attention to the inner world of man.

Keywords: *review, response, literary criticism, discussion, reception.*

Actualization of the stylistic figure of simile in meditative parables by Anthony de Mello

T. Ye. Bublyk

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine
Corresponding author. E-mail: mail_tanya@ukr.net

Paper received 14.02.22; Accepted for publication 05.03.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-03>

Abstract. The article analyzes simile as one of the main means of structural and semantic organization of meditative parables that implements the pragmatic component of the works in question. Meditative simile constructions are characterized by a three-componential structure that consists of the basis of a simile, a simile conjunction *like* (sometimes *as*) and a notion on which the comparison is based. Semantic analysis of simile agents in meditative parables simile constructions helped us to point out anthropomorphic, naturemorphic, zoomorphic simile constructions and those where the simile agent is expressed by an object, an abstract notion or an action.

Keywords: *meditative parable, simile, pragmatic loading, anthropomorphic simile, naturemorphic simile, zoomorphic simile.*

Any analysis of stylistic devices is primarily a deeper understanding of their impact on the reader, i.e. a pragmatic analysis of their content. Under the notion of pragmatics of the text we understand “the ability of the expression to be actively perceived by the reader, the focus of the expression on some reaction, its ability to generate some influence” [3, p. 127]. In other words, “the whole communicative-functional paradigm in linguistics may be called activity oriented onto a person. The analysis of common knowledge about the world of communicators and their communication skills, communication tools etc. is a typical feature of all interpretative approaches in linguistics since... target attitude, intention is the driving force of human behavior, including speech” [11, p. 13-15].

The analysis of tropes – words and word combinations by means of which, mainly in fiction, one reaches the aesthetic effect [1, p. 83] – became the object of study in antiquity and the Middle Ages in Poetics and Rhetoric of Aristotle, Quintilian, Scaliger and others.

The main markers of the lexical-semantic loading of meditative parables are the stylistic figures of simile, figures of opposition (antithesis, oxymoron, paradox) and personification, which actualize the ideological position of the author, serve as the means of structural and semantic organization of meditative parables.

Simile is the most frequent figure of speech used in meditative parables in the final part of a narration as a climax element revealing the ideological conception of a parable and verbalizing the pragmatic orientation of the author by means of creating proper and easy for remembering analogies. Actually, analogies created by similes help the author to point out the necessary feature in an object and demonstrate it in a proper way. Simile is also a vivid way of assessing the surrounding reality, thanks to which the author, in his works, has the opportunity to show an emotional attitude to everything he describes.

Meditative parables by Anthony de Mello, a Jesuit priest and a psychotherapist, constitute the **object** of this research. Simile used as the means of structural and semantic organization of meditative parables that implements the pragmatic component of the works in question is the **subject** of the given investigation. The **aim** of the article is to analyze the types of similes and their pragmatic realization on the basis of meditative parables by An-

thony de Mello.

Simile belongs to the main figures of speech known since Aristotle’s time and, as a result, was highlighted in various aspects: grammatical [4], functionally-stylistic [6; 10], phraseological [5] etc. There are some researches dealing with the differences in structurally-semantic peculiarities of similes and metaphors [7; 8]. If we abstract from the linguistic aspect of simile and consider it within a philosophical framework, we find the idea of K.D. Ushinsky to be very interesting, he claims that comparison is the basis of any understanding and any thinking. We get to know about everything in the world only by means of comparison [9, p. 28].

Describing phraseological units O.H. Vazhenina, referring to M.F. Aliferenko, states that they are characterized by a three-componential structure, i.e. the basis of simile (*tertium comparationis*), a simile conjunction – a formal index of a simile and the agent of simile [2]. Similar structure is presented in meditative simile constructions where we have the basis of any simile, a simile construction *like* (sometimes *as*) and a notion on which the comparison is based.

Charles Dodd defined parables as metaphors or similes taken from nature or everyday life, which attracts the listener by its strangeness, leaving some doubts about its exact use, which forces the mind to work actively [12, p. 16]. That is, a parable is first of all a comparison, always with an unexpected turn, which encourages understanding and provokes a certain reaction of readers. Similes, in meditative parables, did not betray their primary functions, and within the works we analyzed, like other means of organizing language material used by the author, perform a pragmatic function, i.e. the function of influencing the addressee, the function of accentuating the author’s position and culminating in the final part of the work (or in the conclusion to it) its meaning.

Semantic analysis of simile agents in meditative parables simile constructions helped to point out anthropomorphic, naturemorphic, zoomorphic simile constructions and those where a simile agent is expressed by means of an object, an abstract notion or an action.

The most numerous are the similes with a person 29% (or nature phenomena 22%), the fact that may also be connected with the dominant anthropocentric paradigm in linguistics stating that while exploring the world a person

evaluates it on the basis of his/her experience.

Reflecting on a person's ability to listen (and this, in fact, the author repeatedly emphasizes), Anthony de Mello makes a comparison with a jeweler whose work requires detailed and meticulous treatment. *So, the ability to listen: Buddha formulated it beautifully. He said, "Monks and scholars must accept my words not out of respect, but must analyze them the way a goldsmith analyzes gold: by cutting, rubbing, scraping, melting"* [14, p. 70].

We often come across examples where the author presents similes in the form of a rhetorical question, which, striking in its brightness and unexpectedness, encourages the reader to draw independent conclusions:

"Where can I find God?"

"He's right in front of you."

"Then why do I fail to see him?"

"Why does the drunkard fail to see his home?"

Later the Master said, *"Find out what it is that makes you drunk. To see you must be sober"* [13, p. 52].

There are interesting examples when the author uses not only one simile, but several ones, the fact that makes the statement more convincing, and adds, through redundancy, expressiveness to the statement. *Awareness involves as much effort as a lover makes to go to his beloved, or a hungry man to eat his food, or a mountaineer to get to the top of his beloved mountain; so much energy expended, so much hardship even, but it isn't effort, it's fun* [16, p. 96].

In the previous and subsequent passages, similes are presented in the form of parallelisms connected by polysyndeton (with *or* and to conjunctions) and amplified by anaphora. *The act of seeing is something like the terror that comes to a rich man when he sees he sets out to really see the pitiful condition of the poor, to a power-hungry dictator when he really looks at the plight of the people he oppresses, to a fanatic, a bigot, when he really sees the falsehood of his convictions when they do not fit the facts. The terror that comes to the romantic lover when he decides to really see that what he loves is not his beloved but his image of her* [16, p. 34]. In general, anthropomorphic similes additionally confirm the author's vision of the world and a man's place in it, actualizing his individual model of the world. Regardless of profession, social or financial status, a person always strives to change and improve something, while you need to learn to listen, contemplate and learn, especially in nature, as evidenced by the following group of similes.

Similes with nature phenomena can be considered one of the dominants of Anthony de Mello's idiosyncrasy. Reference to nature may be defined as a primary characteristic of the author's idiosyncrasy. Anthony de Mello holds the opinion that nature, in all its variations, is crucial for the development and self-understanding of a person and his/her life mission. Analogies with nature determine that all our attempts to reveal the life essence are vain as it is always in front of us, simple and understandable as wind, sun, air, rain, sunlight etc.

Such is the resourcefulness and ignorance of those who use their brain to understand the Scripture which can as well be 'understood' by the brain as can a sunset or the ocean or the murmur of the night wind in the

trees [13, p. 15].

A person who managed to achieve that state is happy and free, devoid of conventions because stands over them. *The person produced by Enlightenment is ...*

to be like a mighty gale,

like a feather in the wind,

like weeds floating on a river,

like a mill stone meekly grinding ... [14, p. 208].

It is clear that examples of naturemorphic similes are not limited to the above-mentioned examples, but due to lexical and semantic units denoting natural phenomena, the author always emphasizes the completeness of a human life, which we instead look for in complex formulas and conventions.

Zoomorphic similes constitute 18,7% of the total number of simile constructions. This group, similarly to the previous one, also shows inconsistency of our convictions and views in the attempts to understand simple things we have already encoded.

The final barrier to our attaining God was the word and concept "God."

The donkey that brings you to the door is not the means by which you enter the house [15, p. 193].

Explaining students why the master does not try to convince everyone of his ideas and viewpoints he mentioned. *"Don't attempt to teach a pig to sing.*

It wastes your time – and irritates the pig" [14, p. 168].

Disapproving of some of his followers who tried to imitate the behavior of a master the author rhetorically asks:

Does a goat become a rabbi

because he grows a beard? [15, p. 67]

***

Of what use is your learning and your devotions? Does a donkey become wise through living in a library or a mouse acquires holiness from living in a church? [15, p. 49]

The author leaves the reader alone, hoping that in solitude and contemplation, the latter, according to the author, has to understand the meaning of a parable, that is, to interpret its pragmatic loading.

In parables, the author always calls for simplicity in behavior, lifestyle and worldview, which, accordingly, confirms the means he uses. This concept is profiled by the following group of similes, where the agents represent various objects (16% of the total number), belonging to the lexical-semantic group of nouns to denote "household items". One parable says that during a court hearing on horse theft, judges heard the prosecutors, and when it came to defense, the judge said that others' testimonies were not needed because they would only confuse the jury. Therefore, in the comments the author concludes:

If you have one watch, you know the time.

If you have two watches you're never sure [16, p. 269].

In another work, the comparison of life with the car is verbalized on the basis of the common semantic meaning of "overcoming distance", because the car helps to overcome the distance in its physical interpretation, similarly to a person who goes along a certain philosophical path.

Life is like a motor car.

A motor car can be used to travel to the heights.

*But most people lie in front
of it, allow it to run over them,
then blame it for the accident* [14, p. 64].

While reading meditative parables, we often encounter passages where several types of similes are interconnected (similes with nature phenomena and certain objects), supplemented, as in the following example, by an allusion to a quote from the Bible (*But Jesus said, "Let the children come to me. Don't stop them! For the Kingdom of Heaven belongs to those who are like these children."* - *Matthew 19:14*) and syntactic parallelism:

*The world you see is not the Kingdom seen
by children but a fragmented world, broken into a
thousand pieces by the word... It is as if each
ocean wave were seen to be distinct and
separate from the body of the ocean.*

*When words and thoughts are silenced the
Universe blossoms forth - real and whole and
one - and words become what they were always
meant to be: the score, not the music; the menu,
not the food; the signpost, not the journey's end* [13, p. 51].

As a result, we state that the phenomenon of stylistic convergence (when several stylistic means are used in one part of writing) is typical of meditative parables aiming at influencing and changing the reader's worldview altogether.

Similes with "abstract concept" (11%): *hollowness, blankness, void, holiness, mystery* etc constitute another group of similes. In one parable, reflecting on the Buddhist notion of impermanence and emptiness, the author compares the latter to the emptiness necessary for the sound of a flute, the emptiness of a page to write letters, the emptiness of a window in which light finds its way out. In Anthony de Mello's interpretation, the word "emptiness" has a positive connotation because it helps to comprehend the truth by going beyond oneself, while in the traditional understanding *emptiness* usually has negative associations. *If I had spoken of my emptiness or even been aware of it, would it be emptiness? Music needs the hollowness of the flute, letters, the blankness of the page, light, the void called a window, holiness, the absence of the self* [13, p. 149].

There is also a comparison of politeness with hot air, the presence of which in the tires facilitates bumps, and politeness, by analogy, facilitates communication. In this case the comparisons are verbalized on the level of the common semantic denominator "help in something".

"Politeness is nothing but a lot of hot air."

"True enough," said the Master pleasantly, "but that's what we have in our automobile tires and see how it eases the bumps" [16, p. 50].

We also encounter similes that seem to be quite clear, but sometimes it is quite difficult for our minds and

worldviews to accept and comprehend them. They need additional reading, analysis, self-immersion.

Life is like a Mystery. Death is the key that unlocks it. The moment you turn the key you disappear into the Mystery forever. ... you could turn it now - through Silence - and dissolve into the Mystery [14, p. 76].

The next category of similes consists of the constructions where the agent of comparison is an action. Constructions of this category make up 3.3% of the total number of similes. The theme of enlightenment is one of the central of A. de Mello's meditative parables and is profiled on the basis of the statement that nothing needs to be done to attain enlightenment. The futility of any attempt to understand this state is based on a comparison with breaking into a house through a window, i.e. the semantics of similes are united by the meaning of "inexpediency." The teacher symbolically tells about his attempts to obtain enlightenment. *Master explains that when he understood enlightenment ...*

*... it was like going to
great pains to break into a house by
climbing a ladder and smashing a window
- and realizing later that the door of
the house was open* [15, p. 153].

The author repeatedly emphasizes that religion, with all its inherent canons and rules, has nothing to do with spirituality, as it generates fear and greed, traits that are detrimental to spirituality. And in the end he provides a simile. *It is like tackling a flood with water; or a burning barn with fire* [13, p. 166], the semantics of which is verbalized by the meaning of "unnecessary due to inappropriateness."

Similes in the texts of meditative parables are profiled on the level of lexical units denoting anthropo-, nature-, zoomorphic notions, abstract concepts, objects from everyday life, actions. Text units of the above-mentioned classes are projected from the author's viewpoint and understanding of the world, make the parables familiar to any reader, contribute to their reconstructions as citations proving the viewpoint that a simile has modality; it's not neutral as it reveals the author's attitude to the events described. At the same time associations which emerge when similes are used say more than a simple, logically arranged description.

All in all, similes in meditative parables provoke reflection not because of incomprehensibility or complexity, but sometimes because of the banality and mundaneness of the depicted phenomena, the technique which is used as one of the means to implement the author's pragmatic attitude, because the appeal to the realm of existential aspects is more acceptable for the reader.

The **perspective** of the meditative parables research lies in the analysis of other figures of speech used in modeling of meditative parables pragmatic loading.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акішина М.О. Дискурсивна метонімія // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск 11. Херсон, 2010. С. 82-87.
2. Важеніна О.Г. Еліпсис як репрезентант комплексу індивідуально-авторських видозмін фразеологізмів структурно-семантичного типу (на матеріалі мови химерного роману О. Ільченка "Козацькому роду нема переводу, або ж Мамай і чужа молодиця"). URL: <http://litmisto.org.ua/?p=9024>
3. Веккессер М.В. Полисиндетон как стилистическая фигура (на материале современного русского языка): дис. ... канд. филол. наук. Красноярск, 2007. 266 с.
4. Кучеренко І.К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики. К.: Вид-во КДУ ім. Т. Шевченка, 1959. 106 с.
5. Мізін К.І. Компаративні фразеологічні одиниці сучасної

- німецької мови: шляхи утворення та ідеографія: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. К., 2003. 237 с.
6. Некрасова Е.А. Сравнения // Языковые процессы современной русской художественной литературы. Поэзия. Москва, 1977. С. 240–294.
  7. Присяжнюк Л.Ф. Особливості характеру співвідношення порівняння та метафори // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. Житомир, 2004. С. 254–258.
  8. Романенко О.В. Специфика перевода метафоризации и сравнений как лингвистических единиц // Электрон. науч. журн. "Науч. вестн. Кубан. гос. ун-та". 2002. № 1. URL: <http://journal.kubsu.ru/NUMBERS/1/Romanenko.htm>
  9. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения: в 2-х т. Т. 2. Вопросы обучения // За ред. В.Я. Струминский. М.: Учпедгиз, 1954. 734 с.
  10. Черемисина М.И. Сравнительные конструкции русского языка. Новосибирск, 1976. 270 с.
  11. Шевченко І.С. Исторична динаміка прагматичних властивостей англійського питального речення (16–20 ст.): автореф. дис.... д-ра. філол. наук. Київський державний лінгвістичний університет. К., 1999. 36 с.
  12. Dodd Ch.H. The Parables of the Kingdom // Rev. ed. London: James Nisbet & Co., 1961. 176 p.
  13. Mello de, A. One Minute Nonsense. Chicago: Loyola University Press, 1992. 180 p.
  14. Mello de, A. The Prayer of the Frog. Volume I. Anand: Gujarad Sanitya Prakash, 2004. 276 p.
  15. Mello de, A. The Song of the Bird. New York: Doubleday Religious Publishing Group, 1992. 175 p.
  16. Mello de, A. Walking on Water. New York: Crossroad Publishing Company, 1998. 144 p.

REFERENCES

1. Akishina M.O. Discursive metonymy // Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Linguistics": Collection of scientific works. Issue 11. Kherson, 2010. P. 82–87.
2. Vazhenina O.G. Ellipse as a representative of a complex of individual-authorial variations of phraseological units of structural-semantic type (on the material of the language of O. Ilchenko's bizarre novel "There is no change for the Cossack family, or Mamai and another's young lady"). URL: <http://litmisto.org.ua/?p=9024>
3. Wekkesser M.V. Polysyndeton as a stylistic figure (on the material of the modern Russian language): dis. ... cand. philol. sciences. Krasnoyarsk, 2007. 266 p.
4. Kucherenko I.K. Comparative constructions of language in the light of grammar. K: Published by KSU. T. Shevchenko, 1959. 106 p.
5. Mizin K.I. Comparative phraseological units of the modern German language: ways of formation and ideography: dis. ... cand. philol. sciences: 10.02.04. К., 2003. 237 p.
6. Nekrasova E.A. Similes // Language processes of modern Russian fiction. Poetry. Moscow, 1977. P. 240–294.
7. Prisyazhnyuk L.F. Features of the nature of the relationship of simile and metaphor // Periodical of Zhytomyr State University named after I. Franko. Zhytomyr, 2004. P. 254–258.
8. Romanenko O.V. Specifics of translation of metaphORIZATION and similes as linguistic units [Electronic resource] // Electron. scientific magazine "Scientific bulletin of Kuban State University". 2002, № 1. URL: <http://journal.kubsu.ru/NUMBERS/1/Romanenko.htm>
9. Ushinsky KD Selected pedagogical works: in 2 volumes. Vol. 2. Questions of training // Ed. V.Ya. Struminsky. M.: Uchpedgiz, 1954. 734 p.
10. Cheremisina M.I. Simile constructions of the Russian language. Novosibirsk, 1976. 270 p.
11. Shevchenko I.S. Historical dynamics of pragmatic properties of the English interrogative sentence (16–20 centuries): author's abstract. dis.... Dr. philol. Sciences. Kyiv State Linguistic University. K., 1999. 36 p.
12. Dodd Ch.H. The Parables of the Kingdom // Rev. ed. London: James Nisbet & Co., 1961. 176 p.
13. Mello de, A. One Minute Nonsense. Chicago: Loyola University Press, 1992. 180 p.
14. Mello de, A. The Prayer of the Frog. Volume I. Anand: Gujarad Sanitya Prakash, 2004. 276 p.
15. Mello de, A. The Song of the Bird. New York: Doubleday Religious Publishing Group, 1992. 175 p.
16. Mello de, A. Walking on Water. New York: Crossroad Publishing Company, 1998. 144 p.

Corpus of American Commencement Speeches (CACS) in the Context of Cognitive Linguistics: Text Selection Criteria and Compilation Stages

V. O. Honhalo

O. O. Potebnia Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Corresponding author. E-mail: viktoriahonhalo@gmail.com

Paper received 15.05.22; Accepted for publication 29.05.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-04>

Abstract. The article examines the process and criteria for selecting authentic linguistic texts with the help of online YouTube video sharing platform, processing and compilation of texts into an electronic specialized corpus – Corpus of American Commencement Speeches 2000-2021 (CACS). The research is conducted in the field of Cognitive Linguistics and Conceptology, namely in the study of American picture of the world, the phenomenon of commencement speeches, as well as the verbalization of American concept of SUCCESS. The CACS was created with a purpose of profound qualitative research of the structure of the concept of SUCCESS in the modern American culture on the basis of the transcribed American commencement speeches of 2000-2021.

Keywords: *cognitive linguistics, corpus linguistics, conceptology, qualitative methods, concept of SUCCESS, American picture of the world, commencement speech, graduation speech, YouTube, AntConc.*

Introduction. Cognitive Linguistics is the study of language in its cognitive function, where cognitive refers to the crucial role of intermediate informational structures in our encounters with the world. Cognitive Linguistics assumes that our interaction with the world is mediated through informational structures in the mind and focuses on natural language as a means for organizing, processing and conveying the information. Language is seen as a repository of world knowledge, a structured collection of meaningful categories that help to manage and store experiences [9].

Cognitive Linguistics has been thoroughly studied by N. D. Arutyunova, V. Dem'jankov, I. O. Holubovska, E. S. Kubryakova, V. I. Karasik, S. Kh. Lyapin, V. A. Maslova, Z. D. Popova, T. V. Radzievska, J. A. Sternin, N. V. Volosukhina, O. P. Vorobyova, E. A. Uzentsova, S. A. Zhabotinska, S. M. Shcherbyna, G. Lakoff, R. Langacker, R. Jackendoff, M. Johnson, Ch. Fillmore, L. Talmy, A. Goldberg, John R. Taylor, and many others.

In "Introducing Cognitive Linguistics" D. Geeraerts and H. Cuyckens argue that within the primary importance of Cognitive Linguistics are the structural characteristics of natural language *categorization* (such as prototypicality, systematic polysemy, cognitive models, mental imagery, and metaphor); *the functional principles of linguistic organization*; *the conceptual interface* between syntax and semantics; *the experiential and pragmatic background of language-in-use*; the relationship between language and thought, including questions about relativism and conceptual universals. The formal structures of language are studied as reflections of general conceptual organization, categorization principles, processing mechanisms, and experiential and environmental influences [9].

Since Cognitive Linguistics sees language as embedded in the overall cognitive capacities of man, topics of special interest for Cognitive Linguistics include *categorization*. In our research we are aiming at studying the concept (category) of SUCCESS based on American commencement speeches which history traces back to the 17th century, according to Ch. A. Wagner [17].

The U.S. influence on the world political arena is considerable. In order to understand the goals associated with

success in American society, we believe that it is important to study the commencement speeches that are delivered at graduation ceremonies in American educational institutions. These kinds of speeches are a distinctive phenomenon of American culture, that reflect its history, traditions, contemporary American worldview, and vision of the future. The values that are passed on to the younger generation have a huge impact on the future and well-being of the USA and other countries all around the globe. In this regard, the study of American concept of SUCCESS is relevant and to help us increase the accuracy of the cognitive study, it was decided to create a corpus of American commencement speeches, which would give the study not only qualitative, but also decent quantitative results.

The **purpose** of this article is to showcase the process of creating the **Corpus of American Commencement Speeches (CACS 2000-2021)**, which will serve as a basis for a more accurate and independent description and modeling of the prototypical structure of the concept of SUCCESS, as well as its main structure.

Materials and methods. In terms of a Cognitive Linguistic methodology, one of the basic general cognitive abilities reflected in the structure and use of language is prototype categorization: human categories are normally characterized by having one typical member of a category (a prototype), to which other members are related in a motivated way. A. Barcelona and J. Valenzuela claim that our large, complex conceptual structures are invoked on language use and comprehension, and that conventional meanings arise on the basis of experience and general knowledge. This continuum between language and experience explains the fact that the study of conceptual structures or cognitive models as reflected in language has been an important area of research in Cognitive Linguistics [6].

In the Eastern Linguistic tradition such categories in Cognitive Linguistics are called *concepts*. In modern Cognitive Linguistics there is no unanimously accepted definition of the term *concept*, but in our study *concept* is understood as a complex culturally determined multi-substrate mental formation.

Drawing on its insights from categorization theory Cognitive Linguistics has been able to provide principled explanations to the most rampant and previously unanalyzed forms in the lexicon [6].

Methods of Cognitive Linguistics have taken a quantitative turn in recent years including quantitative analysis of language data, and results are often measured using statistical methods. L. A. Janda singles out the methods that have proven useful and versatile in linguistic analysis: chi-square, Fisher test, binomial test, ANOVA, correlation, regression, and cluster analysis [13].

In our research we are aiming at investigating the concept (category) of SUCCESS in American culture, and interpreting the structure of this category based on the American Commencement speeches of 2000-2021. The study of the American concept of success exploits the potential of Corpus Linguistics as a powerful and innovative quantitative method. Nowadays there is a rapid development of corpus researches all over the world (V. V. Zhukovska, V. A. Shyrokov, V. V. Rykov, E. A. Karpilovska, V. P. Zakharov, N. B. Gvishiani, O. M. Karpova, D. Biber, T. McEnery, A. Wilson, J. Johansson, Ch. Meyer, W. Croft, S. Adolphs, Stuart A. Yeats, etc.).

Previously, the method has been successfully used in the cognitive study by O. V. Skobnikova, Ukrainian researcher who studied linguistic, cultural and semiotic aspects of representation of the concept of FAMILY in American national corpora and family film texts. The means of verbalization of the concept were represented and verified by quantitative calculations using the corpus analysis on the material of national corpora and Corpus of American Family Movies, compiled by O. V. Skobnikova [3].

In the current research, we draw on the successful experience of researching cognitive categories (concepts) with the help of a personally compiled corpus of relevant texts. Having interpreted and supplemented the method, we applied it to the study of American concept of SUCCESS and compiled our own corpus of authentic texts – **Corpus of American Commencement Speeches (2000-2021) (CACS)**.

The basis of Corpus Linguistics is a corpus of texts that are specially selected according to various criteria. According to Edward Finegan, corpus is a representative collection of texts in electronic format that contains information about the situation in which the text was created, i.e. information about the speaker, author, addressee or audience [8].

T. McEnery and E. Willson define a corpus as a collection of language fragments selected according to definite linguistic criteria for use as a model of language [14].

Corpora have certain features which distinguish corpus from a collection of texts: representativeness, authenticity, selection, balance, machine-readability [2] which we tried to maintain in our CACS.

The main advantage of corpus-linguistic methods used to study American commencement speeches is that they make it possible to carry out quantitative and qualitative studies of the verbalization of the concept of success and to specify the frequency parameters of lexical units and vocabulary patterns. Moreover, methods of Corpus Linguistics help to obtain reliable and free of subjective as-

sumptions data, which represent the structure of a linguistic concept.

There exists a number of tools, used to process natural language and different corpora, e.g. corpus managers such as WordSmith Tools, AntConc, Concordance, Monoconc, Textstate, etc [7].

To work with CACS, the corpus manager AntConc 3.5.9. [5] was used, developed by Dr. Laurence Anthony and designed for first order corpus processing. AntConc can be used to obtain subject-related vocabulary minimums, lists of fixed word collocations (including terminological ones), and samples for theme groups of words. AntConc also enables contextual analysis (analysis of suggested concordances) and searching for contexts. The program can also make frequency lists of all words in the corpus and show keywords of documents. The program also generates frequency lists of all words in the corpus and displays key words of containing documents [5].

Results. In the course of the research, the stages of creating a linguistic corpus were singled out and described, as well as the source and criteria for selecting authentic linguistic material, i.e. commencement speeches, were thought through and elaborated.

Basic CACS 2000-2021 characteristics: a **monolingual corpus** containing texts in English only; a **synchronic corpus** which texts come from the same range of time (2000-2021); a **static corpus** which development is complete at the point; a **specialized corpus** that contains texts limited to one subject area and genre, American commencement speeches specifically; a **full-text corpus; annotated**.

Additionally, during the creation process, SketchEngine [15] was used to determine the quantitative characteristics of the CACS corpus: **317,186 tokens** (267,987 words) and **6,918 concordances**. The value of concordances is in the fact that they are not an individual list of separate words, but the context of the researched language units' usage. The corpus manager allows finding all occurrences of a unit's usage (e.g. *success*) in KWIC (keyword in context) format in the corpus [6].

Conditionally referential to CACS is the structure of the lexical-semantic field (LSF) SUCCESS, which was previously modeled taking into account the quantitative indicators of LSF units' usage on the basis of ten English lexicographic dictionaries [1].

The process of compiling a linguistic corpus went through **seven stages:**

1. Genre and source of linguistic texts – commencement speeches posted on <https://www.youtube.com/> [18]:

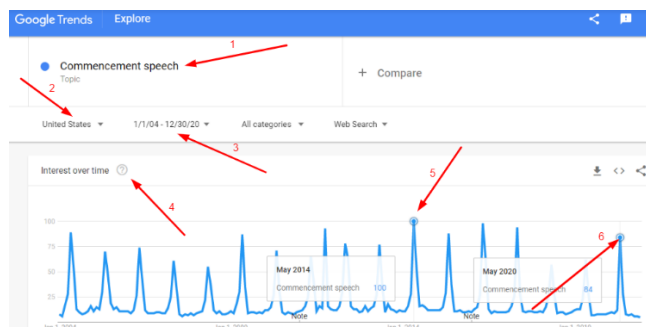
YouTube is an American online video sharing and social media platform. It has been chosen as a source of authentic material for the CACS as it is the most popular video hosting worldwide with over 200 million users in the US [19]. We believe that YouTube gives a unique opportunity to conduct a bias-free and independent research on commencement speeches by forming a list of popular commencement speeches of all times.

2. Search query – commencement speech.

Having researched the notion of commencement address, we have taken out a few options of what people call them: *commencement speech*, *commencement address*, *graduation speech*, *valedictorian address (valediction)* or

even *baccalaureate sermon*. While working with YouTube, it is important to have only one search query (keyword/term), and to select the most popular option we used the Google Trends service (2020) – a website by Google that analyzes the popularity of top search queries in Google Search across various regions and languages [10].

Having checked out all five possible options mentioned above, it was clear that the ‘*commencement speech*’ term has been the best among all, due to the frequency and popularity of its usage among the Internet users in the United States since 2004 (earliest possible) to 2020. See the following detailed graph on the ‘commencement speech’ term:

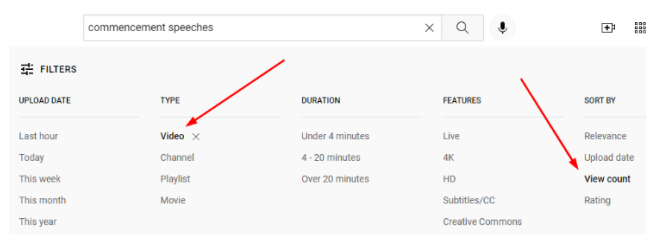

Pic.1. Google Trends results on “Commencement speech” [10] (1.Search query – Commencement speech; 2. Region – United States; 3. Time range – 1/01/2004 – 12/30/2020; 4. Interest over time – numbers represent search interest relative to the highest point on the chart for the given region and time. A value of 100 is the peak popularity for the term (5) – May 2004. The last point seen on the chart is May 2020 (6) with a score of 84, which is more than half popular (50)).

As you can see on the screenshot (Pic.1), the graph has a jump-like character. This may be attributed to the fact that interest in the commencement speeches increases in May, exactly when graduation ceremonies are held at all U.S. institutions. The term peaked its popularity in May 2014. After 2017, you can see a significant decline in interest in commencement speeches. But in 2018-2020, the situation changes, in this period there is a significant growth in the popularity of commencement speeches among Internet users, YouTube included.

1. Setting YouTube search filters:

According to Google Trends, commencement speech is the best keyword to search for the recorded videos of official commencement speech deliveries on YouTube. Based on the search results, 100 speeches were selected to compile the CACS 2000-2021. It was also decided to set a few search results filters for more relevancies: – TYPE: Video; – SORT BY: View count (Pic.2).

Pic.2. YouTube search results screenshot with set filters [18].

The reason for selecting the **View count** filter is that it shows the level of popularity of the video despite all possible heated debates or negative feedbacks on any of the speeches. In the meantime, the **Rating** filter outputs only unpopular commencement speeches (less than 10000 views) with almost 100% of likes.

2. Selection criteria for commencement speeches for CACS.

Thorough attention has been paid to work out the selection criteria for commencement speeches found in the search results on YouTube.

a. Video format: the commencement speech delivery is recorded on a video and is posted on YouTube (speech transcript is not enough).

b. Integrity: all recorded videos found on the search query must be a recording of the whole speech, not a cut out fragment.

c. Credibility: all recorded videos must include the following official information: date, location of the ceremony and name of the speaker. All videos must contain a real formal speech at the graduation ceremony of a particular school. The selected video cannot be a parody, reality show fragment, news broadcast etc.

d. Time range: all graduation ceremonies must be held within 2000-2021 time range, because perception of *success* evolves over time and it was decided to limit the list of commencement speeches to the 21st century deliveries.

The list of researched speeches was manually supplemented with commencement speeches of 2020 and 2021 (8 and 6 speeches respectively), since they have not yet reached the first hundred search results for the search query, but are unique and unprecedented in its nature because of first online formats, world pandemic of Covid-19 and United States racial unrest related issues. This time range is also of great importance because it reflects the American worldwide view changes, the shift in American values and priorities in defining and achieving *success*.

e. Popularity: all videos must have a large number of views and are filtered by View count.

f. Language: all speeches must be in English.

g. Location: institutions (university, college, school) where the speech was delivered must be located in the USA.

h. One-time listing: regardless of the number of one speech output on the search query, the speech is included only once to the corpus and all the other following videos of the same speech are skipped.

3. Data input. After the list of 100 commencement speeches was created, there was a need for their transcripts, as the commencement speech texts are presented in plain text format (*plain TEXT,.txt*) in CACS. **Plain text** is a simple sequence of letters, spaces and punctuation marks, so this format is read by most corpus managers. One of the difficulties of the stage was the transcription of more than a half of commencement speeches, which proved to be quite time-consuming (transcription of a 30-minute speech can take up to 5 hours) and challenging [4]. **The total duration** of all selected videos is *14hrs 34 minutes*.

4. Text markup. At this stage all transcripts underwent additional revision and editing. **Managed metadata:**

- short info about the speaker (name and profession)
- title of commencement speech (if any)
- speech specificity (e.g. in a form of a poem/song; political, year of presidential elections; related to Covid-19 pandemics, United States racial unrest, the UN sustainable development goals etc.)
- time, year and location where the graduation ceremony was held
- speech format – *onset/online*
- duration of video
- speech links on YouTube
- information on existing/needed/created transcripts

The usual step of compiling a corpus is **PoS (part-of-speech) tagging** is a special label assigned to each token in a text corpus to indicate the part of speech and often also other grammatical categories. PoS tags are used in corpus searches and in text analysis tools and algorithms [16]. However, the use of AntConc corpus manager does not require any PoS tagging and works well with the ‘simple_word_indexer’ used to process the raw files [4].

5. Corpus manager. The stage of conducting our research on the American concept of SUCCESS using the already compiled CACS. When the text corpus was ready, we proceeded to working with these texts in the **AntConc** corpus manager, which offers a KWIC, Plot Tool, Cluster Tool, N-Grams, Collocates, frequency list generator, a powerful concordance generator, keyword and word lists [4].

It is very important to note, that the identity of the speakers was neither limited, nor specified, by any selection criteria. Having carefully examined history of American commencement speeches and the practice of transferring [11; 17] the right of speech delivery to the invited university guests, it was obvious that the speaker has always been an integral part of the tradition.

The tradition of commencement speech delivery has changed drastically over time along with those who delivered those speeches. From the very beginning of the tradition, speeches were delivered by students during their graduation day exercises; later the tradition was passed on to the university rectors and guests – politicians and state officials. After that, the right to deliver commencement speeches was also given to businessmen, entrepreneurs, actors and singers, athletes, patrons, scientists and other prominent figures. Recently, the tradition of delivering commencement speeches has become popular among valedictorians (*valedictorian address*) – the best (first in the ranking) high school graduates. Thus, the list of 100 commencement speeches includes speeches delivered by world known prominent figures, university students and high school graduates.

The list of 100 commencement speeches (from top one to 100th) manually selected from the YouTube search results and compiled into the CACS 2000-2021: Steve Jobs (Stanford University, 2005), Denzel Washington (Dillard University, 2017), Rick Rigsby (California State University Maritime Academy, 2018), Jim Carrey (Maharishi University, 2014), Kyle Martin (The King’s Academy, 2019), William H. McRaven (University of Texas, 2014). Chase Dahl (Weber High School, 2015), Donovan

Livingston (Harvard University, 2016), Sacha Baron Cohen (Harvard University, 2004), Andy Samberg (Harvard University, 2012), J. K. Rowling (Harvard University, 2008), Barack Obama (Arizona State University, 2009), Matthew McCounaughy (University of Houston, 2015), David Foster (Kenyon College, 2005), Conan O’Brien (Dartmouth College, 2011), Mark Zuckerberg (Harvard University, 2017), Will Ferrell (University of South California, 2017), Sara Abushaar (Harvard University, 2014), Oprah Winfrey (Harvard University, 2013), Natalie Portman (Harvard University, 2015), Ed Helm (Cornell University, 2014), David McCullough (Wellesley High School, 2012), Bill Gates (Harvard University, 2007), Yasmin Younis (Boston University, 2018), Rhett&Link (Harnett Central High, 2013), Charlie Day (Merrimack College, 2014), Sundar Pinchai (online, 2020), Chedwick Boseman (Howard University, 2018), Lou Holtz (Franciscan University, 2015), Chimamanda Ngozi (Harvard University, 2018), Randy Pausch (Carnegie Mellon University, 2008), Oprah Winfrey (Stanford University, 2008), Barack Obama (online, 2020), Michelle Obama (online, 2020), Mindy Kaling (Harvard University, 2014), Beyonce (online, 2020), Stephen Colbert (Northwestern University, 2011), Ellen DeGeneres (Tulane University, 2009), Lisa Kamal (University of Wisconsin-Madison, 2019), Lisa Kudrow (Vassar College, 2010), Barack Obama (Howard University, 2016), Denzel Washington (University of Pennsylvania, 2011), Jaclyn Martson (Rolling Hills Community Church, 2016), Elon Musk (California Institute of Technology, 2012), Chimamanda Ngozi (Wellesley College, 2015), Tim Allen (Hillsade College, 2021), Victor Wooten (University of Vermont, 2016), Fared Zakaria (Harvard University, 2012), Meryl Streep (Columbia University, 2010), Arjun Byju (Pine View High School, 2013), Bill and Melinda Gates (Stanford University, 2014), Dr. Michael J. Burry (University of California, 2012), Fred Rogers (Dartmouth College, 2002), Jeff Bezos (Princeton University, 2010), John Krasinski (Brown University, 2001), Wesley Chan (University of California, 2012), Steven Spielberg (Harvard University, 2016), Sean Combs (Howard University, 2014), Dolla Parton (University of Tennessee, 2009), Matt Damon (Massachusetts Institute of Technology, 2016), John G. Roberts (Cardigan Mountain School, 2016), Amy Poehler (Harvard University, 2011), Sheryl Sandberg (Harvard University, 2014), Tom Hanks (Yale University, 2011), Donald Trump (US Military Academy, 2020), Neil Gaiman (University of the Arts, 2012), Sheryl Sandberg (UC Berkeley, 2016), Michelle Obama (City College of New York, 2016), Kumail Nanjini (Grinnell College, 2017), Salman Khan (Khan Academy, 2012), Barack Obama (Rutgers University, 2016), Larry Page (University of Michigan, 2009), Tyler Perry (Tuskegee University, 2016), Barack Obama (Morehouse College, 2013), Lady Gaga (online, 2020), Abby Wambach (Barnrd College, 2018), Shonda Rhimes (Dartmouth College, 2014), Joss Whedon (Wesleyan University, 2013), George Saunders (Syracuse University, 2013), Michael Lewis (Princeton University, 2012), Aaron Sorkin (Syracuse University, 2012), John Green (Butler University, 2013), Larry Ellison (University of South California, 2016), Sheryl Sandberg (Barnard College, 2011), Daveed Diggs (Brown University, 2017), Stephen

Curry (online, 2020), Elon Musk (University of South California, 2014), Michael Bloomberg (Harvard University, 2014), Tim Cook (Massachusetts Institute of Technology, 2017), Oprah Winfrey (University of South California, 2018), Tim Cook (Stanford University, 2019), Michelle Obama (Tuskegee University, 2015), Brené Brown (University of Texas (online), 2020), Jane Lynch (Smith College, 2012), Michelle Obama (Eastern Kentucky University, 2013), Gwynne Shotwell (Northwestern University (online), 2021), John Legend (University of Pennsylvania, 2021), George RR Martin (Northwestern University, 2021), Robert A. Iger (University of Texas, 2021), Bina Venkataraman (Hillsade College, 2021) [18]*.

*The search results on YouTube are dynamic, as the number of views of recorded commencement speeches is constantly changing. Therefore, it is crucial to underline that *the actual list of 100 speeches considered in the research and added to CACS 2000-2021 is compiled as of September 1, 2021. Future search results for the same search query may vary.*

Conclusions. To conclude, during the cognitive studies in the field of cognitive linguistics and conceptology the method of corpus linguistics was exploited – the creation of an electronic corpus of linguistic texts – Corpus of American Commencement Speeches 2000-2021 (CACS). The corpus is characterized as monolingual, synchronous, specialized, annotated corpus and consists of 100 full-text commencement speeches within 2000-2021 time range.

All 100 videos (14 hrs 34 mins) were transcribed and saved as plain text. CACS consists of **317,186 tokens** (267,987 words) and **6,918 concordances**. Such services as YouTube, Google Trends, AntConc, SketchEngine were used to create the CACS in seven stages. Considerable attention and efforts were paid to the development of commencement speech selection criteria and their manual compilation into a corpus.

The creation of the corpus as part of the study of American concept of success will help to conduct qualitative and quantitative research on the concept. The corpus is also expected to successfully conduct experimental tasks, such as comparing the lexical semantic-field and the concept of SUCCESS by conducting a profound qualitative research and comparison.

CACS will also serve as a powerful tool in the study of American culture, its representation of success both of an individual and the whole country. Commencement speeches are an appreciated American phenomenon that has flourished over the years. It is now used as a powerful message, a transfer of values, experience and life guidelines to the younger generation, not only in the U.S., but all around the world. Additionally, the corpus can be used to study other key concept of American picture of the world, such as *government, freedom, family, career* and many others. Moreover, commencement speeches have been a reflection of political and social issues, which makes it possible to track the evolution of concepts of American reality and its influence on the whole world.

REFERENCES

1. Гонгало В.О. Структурна організація лексико-семантичного поля SUCCESS у сучасній англійській мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 19. Т. 1. С. 112–118.
2. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 140 с.
3. Скобнікова О. В. Створення власного корпусу американських кіносценаріїв. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. 2018. Вип. 9. С. 204–207.
4. Anthony L. AntConc Releases/ Guide. Tokyo: Waseda University, 2022. URL: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>
5. Anthony L. AntConc. Tokyo: Waseda University, 2022. URL: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>
6. Barcelona A., Valenzuela J. “An Overview of Cognitive Linguistics”. 25p. URL: https://www.researchgate.net/publication/242182668_An_Overview_of_Cognitive_Linguistics
7. Corpus Manager: A tool for multilingual corpus analysis/ G. K. Mikros et al., 2007. URL: https://www.researchgate.net/publication/236583638_Corpus_Manager_A_tool_for_multilingual_corpus_analysis
8. Finegan E. “Language: its structure and use”. N.Y.: Harcourt Brace College Publishers, 2004, 607p.
9. Geeraerts D., Cuyckens H. (2012). “Introducing Cognitive Linguistics.” 21 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/286721291_Introducing_Cognitive_Linguistics
10. Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends>
11. Gurock J. S. “The Colonial and Early National Period 1654-1849: American Jewish History”. Routledge, 1998, 510 p.
12. <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/releases/AntConc405/help.pdf>
13. Janda L. A. “Quantitative Methods in Cognitive Linguistics. An Introduction”. 32 p. URL: <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/5582/article.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
14. McEnery T., Wilson A. “Corpus Linguistics”. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001, 2009p.
15. SketchEngine tool. URL: <https://www.sketchengine.eu/>
16. SketchEngine: POS tags. URL: <https://www.sketchengine.eu/pos-tags/>
17. Wagner Ch. A. “Harvard: Four Centuries and Freedoms (American College and University Series)”. Boston: Dutton, 1950, 326 p.
18. YouTube (video sharing platform). URL: <https://www.youtube.com/>
19. YouTube Users Statistics by GMI Blogger, 2022. URL: <https://www.globalmediainsight.com/blog/youtube-users-statistics/>

Трагедія Шекспіра «Ромео і Джульєтта» в перекладацьких тлумаченнях

С. В. Кабанова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: svtlana.kabanova24@gmail.com

Paper received 14.05.22; Accepted for publication 29.05.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-05>

Анотація. У статті аналізуються переклади трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта», здійснені І. Стешенко та Ю. Андруховичем. Розглядаються стиль Шекспіра, специфіка відтворення його перекладачами, творчі стратегії кожного з них, а також особливості індивідуальних перекладацьких прочитань п'єс при відтворенні образу юного кохання.

Ключові слова: переклад, мова, Шекспір, стиль, метод.

Вступ. Кожен, хто береться перекладати великого поета, вже багато разів перекладеного, надто ж такого, як Шекспір, неминуче питає себе: чи потрібен взагалі новий переклад? А може тлумачі-попередники, так би мовити, зірвали весь перший цвіт? Звідси постає наступне питання: яким має бути сучасний переклад Шекспіра і які завдання має ставити перед собою перекладач після того, як в українській культурі накопичено такий величезний досвід перекладу його трагедій?

Захоплення Шекспіром стало результатом розвитку шекспірознавства, величезної кількості екранізацій і театральних інтерпретацій його творів, численних перекладів, а також алюзій у світовій літературі різного періоду. Над українськими перекладами протягом десятиліть працювали майже півсотні видатних діячів української літератури і культури. Кожен, хто береться перекладати великого поета, вже багато разів перекладеного, надто ж такого як Шекспір, неминуче запитує себе: чи потрібен взагалі новий переклад? А може тлумачі-попередники уже вичерпали всі можливості? Відтак постає і таке питання: яким має бути сучасний переклад Шекспіра і які завдання має ставити перед собою перекладач, після того як в українській культурі накопичено такий величезний досвід перекладу його трагедій?

Трагедія Шекспіра «Ромео і Джульєтта», безперечно, є шедевром світової літератури. Кожне нове покоління по-своєму відкриває для себе Шекспіра і його героїв. Класичні твори світової літератури живуть доти, доки їх перекладають сучасними мовами. На сьогодні існує щонайменше 7 різних прочитань всесвітньо відомої трагедії українською мовою. П. Куліша (надруковано у 1901 році за редакцією І. Франка, у 1928 році за редакцією М. Вороного), В. Мисика (перекладено у 1980 році), А. Гозенпуда (1937 р.), І. Стешенко (1952 р.), І. Костецького (1957 р.), Ю. Андруховича (у 2016 р.).

У зображенні образу юного кохання кожен перекладач використовував власні стратегії для написання своєї інтерпретації, яка б відповідала потребам свого часу, системі цінностей і середовища. Навіть сама перекладача відіграла свою роль у відтворенні образу закоханих. Серед українських перекладачів цієї трагедії була тільки одна жінка – Ірина Стешенко, чудовий знавець мови оригіналу, і української мови, якою вона перекладала. Про актуальність Шекспіра у XXI столітті та невичерпність його інтерпретацій свідчить переклад Ю. Андруховича, який вийшов під назвою «Трагедія Ромео і Джульєтти». Обидва тексти заслуговують

особливої уваги та ретельного вивчення, оскільки вони були створені різними особистостями у різний час.

Короткий огляд публікацій з теми. У сучасному перекладознавстві проблема перекладу драми займає особливе місце, що пояснюється неоднозначністю трактування даного літературного жанру. Складний характер драматичного твору обумовлений його належністю одночасно до двох видів мистецтва – театру і літератури. Таким чином, текст драми можна розглядати як спектакль або ж тільки текст, ще не поставленої на сцені п'єси. Аналіз сучасних досліджень присвячених перекладу драматичних творів дозволяє говорити про багатогранність даної теми і відповідно різносторонність точок зору. Стилістичні, прагматичні та функціональні особливості драми висвітлювались у дослідженнях О. Анікста, Б. Шульце, Ф. Клотца, Р. Петша, Ж. Мунена. Найбільш відомі концепції проблеми перекладу драматичних творів належать І. Лівому, С. Баснет, П. Паві, С. Тотцевій. Відмінності принципів перекладу драми від загальних принципів художнього перекладу найбільш гостро визначаються драматургами та режисерами, на думку яких, «занадто літературний переклад» негативно впливатиме на текст драми, так як перекладач, що схильний до поетизації тексту, надання певної ритміки чи лексичної забарвленості, може не помітити тих технологій, що необхідні для режисури.

На думку сучасного американського дослідника Джорджа Велворта [15, р. 140], перекладач драматичного твору опиняється перед двома основними проблемами: проблемою вимовлюваності (speakability) і проблемою стилю (style). Під вимовлюваністю розуміється ступінь легкості вимовляння слів у перекладному тексті, який є важливішим за дотримання принципу стислості (concision). Під стилем розуміється та якість перекладу, завдяки якій п'єса звучить невимушено: неначе вона й була написана знайомою аудиторією мовою. За Велвортом, єдиною прийнятною формою драматичного перекладу є «ситуативна концептуалізація» (situational conceptualization), тобто відтворення ситуації – зв'язного семантичного блоку – у висловах культурного середовища цільової мови [3, с. 211].

У світовій теорії перекладознавства не існує єдиної теорії перекладу театральних творів як окремого підвиду художнього перекладу. Британська дослідниця С. Баснет у своїй праці 1980 року заявила, що «театр є однією з найзаявничіших сфер перекладацьких досліджень» [11, р. 47].

Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей феномену множинності перекладів п'єси «Ромео і

Джульетта" Шекспіра в українській культурі, а також у виявленні основних труднощів перекладу цієї драми та аналізі основних перекладацьких тактик та стратегій у двох перекладах, виконаних І. Стешенко і Ю. Андруховичем, що дасть можливість зрозуміти переваги і недоліки відмінних інтерпретацій.

Методи. Для того, щоб досягнути визначеної мети, було застосовано загальнонаукові методи філософії, логіки, герменевтики, методи історизму, структуралізму, систематизації, інше випробувані у лінгвістиці, літературознавстві та перекладознавстві методи, що мають методологічний характер, а також комплекс націлених на наші завдання методів аналізу, зокрема метод уповільненого читання, деконструкції та реконструкції тексту, за допомогою якого розглядаємо особливості поетичної мови Шекспіра в історичному контексті, метод літературознавчого стилістичного аналізу, за допомогою якого знаходимо спільні та відмінні стильові риси оригіналу поеми та двох її українських перекладів; класичні методи зіставного аналізу окремих явищ стилю, описані у стилістиках мов і риториках, методи суцільної вибірки, описового тлумачення, компонентний і трансформаційний аналіз тощо.

Результати та їх обговорення. Трагедії Шекспіра надзвичайно цікаві з точки зору перекладу на українську мову, порівняння перекладів різних авторів дає можливість краще пізнати як техніку перекладу, так і особистість перекладача в контексті інтерпретації даного тексту. М. Гаспаров вважає, що не буває канонічних перекладів одного твору, адже жоден переклад не здатен повністю відтворити оригінал. У перекладі кожен тлумач обирає в оригіналі тільки те, що вважає важливим, підкорюючи йому другорядне і опускаючи третє. Яким чином перекладач розділяє важливе і другорядне? Він покладається на свій смак, погляди своєї літературної школи та історичної епохи в цілому [1, с. 26].

В. Комісаров наголошував, що художній переклад – це особливий вид перекладацької діяльності, адже основна мета художнього тексту полягає в досягненні певного естетичного впливу, створенні образу. Для такого типу перекладу можливі відхилення від максимально можливої смислової точності для створення художнього опису [5, с. 93]. Кожен перекладач по-своєму розуміє та інтерпретує текст оригіналу, що стає причиною варіативності перекладів. Таким чином, аналізуючи різні переклади одного твору, можна дослідити відмінності на лексичному, стилістичному, фонетичному, граматичному та інших мовних рівнях. Подібної думки дотримувався і К. Чуковський, який з властивою для нього парадоксальною манерою загострення виразив свою думку так: «Уявімо, що одну і ту ж саму поему, ну хоча б Байрона, перекладуть Чацький, Хлестаков і Манілов. Їх переклади будуть таким ж різними, як і вони самі, і в результаті, перед читачем постануть три Байрони, і жоден з них не буде схожим на іншого» [7, с. 120].

Переклад І. Стешенко, виданий у 1952 році у двотомному виданні творів Шекспіра, який пізніше увійшов до тритомника 1964 та повного видання творів драматурга у 1985 році вважається одним з найвідоміших для українського читача. Важливим є той факт, що сама І. Стешенко в минулому була акторкою театру, тому

добре зналася на сценічному мистецтві. Акторське мислення, безперечно, сприяло перекладу п'єси: у її прочитанні однаково враховано й інтереси актора, який вимовляє текст, і інтереси глядача, який цей текст сприймає [2, с. 726].

На думку, Г. Кочура, її переклад «хоч і небездоганний у деталях, має значні й різноманітні позитивні якості». Іншомовний твір, на думку, І. Стешенко, повинен звучати в перекладі на іншу мову так, начебто він і був написаний цією мовою: лише стилістична своєрідність, особливості мислення й деталі побуту повинні говорити про те, що перед читачем – твір письменника іншої країни, іншого народу» [6, с. 54].

Звернімося до останнього українського перекладу п'єси під назвою «Трагедія Ромео і Джульєтти», виконаний поетом, прозаїком, культурологом Юрієм Андруховичем, оригінальну творчість якого дослідники відносять до постмодернізму. Слід зауважити, що Ю. Андрухович уже мав досвід роботи з творами Шекспіра. Його неомодерністський переклад «Гамлета» (2008 р.) був сприйнятий доволі амбівалентно і одразу привернув увагу читачів. Перекладознавець Л. Коломієць писала, що писала, що «розглядати цей переклад, вочевидь, варто як пересотворення оригіналу, зразок довольності в поводженні з класичним текстом, його інтерпретації з виразною настановою на розмовну культуру живого сучасника». Натомість театральні вистави користувалися великим успіхом, а текст перекладу був миттєво розкуплений читачами [3, с. 231].

Досвід першого перекладу шекспірівської трагедії яскраво показав, що Ю. Андрухович обрав стратегію уникнення трафаретності, додавши до трагедії розмовні інтонації та просторічну лексику, зменшивши тим самим художню дистанцію між автором і власною творчою манерою. Поява у 2016 році нового перекладу «Трагедії Ромео і Джульєтти» – стала знаковою подією для українських читачів, що прагнуть долучитися до творчості Шекспіра в такій постмодерністській за духом та неординарній за перекладацьким почерком версії.

На відміну від І. Стешенко, переклад Ю. Андруховича не перевантажений «піднесеною» лексикою, навпаки, у тексті доволі часто можна зустріти просторічну розмовну лексику: "*Supper is done, and we shall come too late.*" [14, р. 12] "*Запізнимся, зжеруть без нас вечерю.*" [8, с. 48] Подібний підхід спостерігаємо й у застосуванні низової лексики, слів, притаманних суто українській культурі або тих, що були у широкому вжитку в Україні. Очевидно використовуючи такий прийом, перекладач прагне наблизити текст до сучасної аудиторії реципієнтів, що є звичайними пересічними людьми. "*Nurse: For the gentlewoman is young. If you should deal double with her, truly it were an ill thing to be offered to any gentlewoman, and very weak dealing*" [14, р. 22]. Перекладач не тільки застосовує тактику одомашнення, він також модернізує класичний текст, будуючи його на сучасній розмовній лексиці та фразеології: "*Бо панночка наші ще зовсім зелена, і якщо ви збираєтесь її, як то кажуть лише помахнути, то щодо такої панночки, це буде ганебний учинок, що це буде, як то кажуть, останнє западло, о*" [8, с. 91].

Характерною для перекладу Ю. Андруховича є

модернізм. Так, наприклад, у перекладі знаходимо й алюзію на вірш Т. Шевченка, коли нянька розповідає Ромео про емоційний стан Джульєтти після звістки про вбивство Тибальта: «*Та як – реве і стогне, і нічого не каже*» [8, с. 130].

Із практики перекладу відомо, що система смислів, що закладена в текст оригіналу доповнюється новими, привнесеними в процесі перекладу смислами. Дослідники пояснюють це тим, що невичерпні смислові можливості художнього тексту не можуть бути в повній мірі відтворені в епоху написання перекладу. Під час процесу перекладу відбувається актуалізація оригіналу, його перенесення в новий культурно-історичний контекст, що неминуче призводить до смислового звуження оригіналу. Тому переклад може відображати культурну концепцію оригіналу, яка задана епохою, або стверджувати власну. Це залежить від перекладача, його власної картини світу і внутрішньої позиції.

Так, наприклад, у Ю. Андруховича Тибальт з іронією називає озброєного Бенволіо «*миротворцем*» [8, с. 85], що одразу викликає асоціативний ряд, актуальний для теперішнього політичного становища України. Перекладач не залишає без уваги і злободенних проблем суспільно-політичного життя країни: запрошуючи Ромео на свято до Капулетті, слуга називає свого Капулетті «*супербагачем*» [8, с. 32], а у монолозі про Королеву Меб, Меркуцію розповідає Ромео, що ця королева фей завбільшки з «*камінчик у персні депутата*» [8, с. 45].

Захоплення Шекспіром стало результатом розвитку шекспірознавства, величезної кількості екранізацій і театральних інтерпретацій його творів, численних перекладів, а також алюзій у світовій літературі різного періоду. Над українськими перекладами протягом десятиліть працювали майже півсотні видатних діячів української літератури і культури.

Важко не погодитися зі словами І. Малковича: «Здебільшого нам не спадає на думку, що треба перекладати Вергілія чи Гомера. Їх раз переклали, ми раді, що це зроблено майстерно, і ми час від часу повертаємося до цих творів, черпаючи з них, коли потрібно нагнати, якесь нове дихання. А от Шекспір належить до тих поетів, яких потрібно перекладати для кожного покоління. Чому? Тому що в нього величезний діапазон: від дрібних жартиків напівверотичного характеру до вишуканої та прекрасної високої патетики. Ні в кого більше цього немає. Можна перекладати ці жартики на сучасний лад, щоб вони відлунювали у наших часах – і добрі перекладачі з цього користаються» [10].

Сам Ю. Андрухович вважає дуже важливим саме сучасний погляд на текст, адже за його словами «Шекспір насправді надає унікальні маневри для співтворчості з ним. У цьому його феноменологія: Шекспір ніби знаходиться поза часом та епохами, але при цьому його неможливо уявити без тогочасної англійської мови.» [10].

Візьмімо кілька прикладів метафоричності, яка є невід'ємною складовою трагедії. Ромео розгублений, він називає себе: «*Oh, I am fortune's fool*», [14, р. 26] жорстокою жертвою долі, який ненароком вчинив такий злочин. І. Стешенко передала цей вираз так: «*Я тільки блазень у руках фортуни!*» [9, с. 363]. Перекладачка цілком відтворює тему метафори у перекладі,

майстерно замінивши слово *fool* на блазень. У перекладі Ю. Андруховича: «*Які злі жарти! Маячня!*» [8, с. 112] повністю втрачений образ метафори, проте збережено тему несправедливості долі. Розгляньмо інший фразеологізм. Нянька застерігає Ромео, побоюючись за Джульєтту і перевіряючи міцність почуттів хлопця: «*... if ye should lead her into a fool's paradise, as they say, it was a very gross / kind of behavior...*» [14, р. 22] У кембриджському словнику знаходимо таке пояснення цього фразеологізму: «*state of being happy for foolish or unfounded reasons*» [12] (*стан щастя з несерйозної або неагагомії*).

Ю. Андрухович подає це так: «*... якщо ви маєте намір, як то кажуть, **побавитися з нею і кинути**, то це було б як то кажуть, **наприволояче***» [8, с. 91]. Це фразеологічний аналог, адекватний за значенням, що відрізняється своєю образною основою. При цьому це сучасний, наблизений до розмовної мови відповідник, який цілком відображає стиль розмови Няньки. І. Стешенко прочитала фразеологізм інакше: «*...коли ви збираєтесь, як то кажуть, **водити її за носа**, то це буде **вкрай безчесна штука**...*» [9, с. 353]. Перекладачка вдалася до методу узагальнення, використавши образний фразеологізм, який означає «дурити». Звичайно, тут менше моралізаторської конкретики, але її можна вгадати за контекстом.

Гра слів у Шекспіра виконує багато функцій і займає особливе місце у його драмах. Основним завданням перекладача тут є збереження тої прагматичної функції, яку була заклав у них автор оригіналу. Перекладач має право на власну гру слів. Ось приклад: коли закохані розмовляють у саду, Ромео так признається у своїх почуттях. «*Look thou but sweet, / And I am proof against their enmity. // I would not for the world they saw thee here*» [14, р.16]. У Ю. Андруховича: Ромео «*Теплом осяєши – стану невразимий. // Джульєтта: **Незримим краще стань***» [8, с. 68]. Очевидно, що перекладач відходить від буквального прочитання фрази, логічно відтворюючи її сенс. Водночас І. Стешенко зробила свій переклад сповненим почуттям турботи: «*Ромео: Їй мені ненависть їхня не страшна. // Джульєтта: О, не хотіла б я нізащо в світі, / Щоб тут вони побачили тебе*» [9, с. 341]. Зрозуміло, що її переклад сценічніший (у ньому більше простору для інтонації), тоді як Ю. Андрухович став жертвою свого лаконізму і гри слів.

Вбивши Тибальта, приголомшений Ромео у відчай запитує няньку: «*and what she says / My **conceal'd** lady to our **cancel'd** love?*» [14, р. 30] Шекспір використовує горизонтальну гру слів формами паронімів *concealed* (kept secret, hidden) – *cancelled* (destroyed). У перекладі І. Стешенко це втрачається: «*Скажи, що думає вона тепер / Про вицент зруйноване кохання наше?*» [9, с. 334] Ю. Андрухович краще відтворює формальні ознаки стилю, замінивши гру слів подібним риторичний зворотом (повтором): «*Як її тепер? / Як переносить згубу моя згуба?*» [8, с. 130] Він спрощує гру слів до повтору лексеми «*згуба*», що підкреслює трагедійний відчай героя.

Сумною розв'язкою усієї п'єси є смерть обох закоханих. Незважаючи на сильні почуття Ромео і Джульєтти, ключова роль у трагедії все ж належить Джульєтті. Завдяки мудрості, не характерній для її віку, своїми вчинками вона постійно доводить своє кохання до

Ромео. Шекспір ставить ім'я Джульєтти попереду і в кінцевій фразі трагедії: *For never was a story of more woe / Than this of Juliet and her Romeo* [14, р. 44] І. Стешенко переклала так: «Сумніших оповідей не знайдете, / Ніж про любов Ромео і Джульєтти» [9, с. 413]. Ю. Андрухович подає так: «Печальніших історій не знайдете, / Ніж про любов Ромео і Джульєтти» [8, с. 207]. Обидва перекладачі передали емоційність останніх слів у драмі юного кохання. Хоча прочитання Ю. Андруховича тут перегукується з російським варіантом перекладу.

Висновки. Отже, порівнявши два переклади, можна зробити висновок, що завдяки своєму досвіду у театральному мистецтві, жінка передає почуття та переживання юних закоханих дуже хвилююче, зворушливо і по-жіночому. Вона настільки невимушено відчуває образ кохання, що читач забуває, що це не оригінал. І. Стешенко відтворює не слова, а думку, строго

дотримуючись ідеї п'єси. Усі події розвиваються навколо Джульєтти. Саме Джульєтта – ключовий герой трагедії. Перекладачка дбає про читабельність і сценічність. Задля збереження рими або підкреслення емоційного стану героя вона інколи відступає від еквілітарності. Її переклад витончений, наповнений гарними, багатозначними словами.

Переклад Ю. Андруховича в цілому теж відтворює образ юного кохання, при цьому перекладач часто іде шляхом «вільного перекладу» відриваючись від буквального розуміння написаного, але при цьому йому вдається передати головний зміст по-новому і навіть помодерністськи. Він часто будує свій переклад на сучасній розмовній мові та фразеології. Цікавою рисою його перекладу є вторинна гра слів, властива його оригінальним творам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаспаров М. Л. Брюсов и буквализм / М. Л. Гаспаров. – Москва: Советский писатель, 1971. – 123 с.
2. Зорівчак Р. П. Славетного дідуні гідна онука / Р. П. Зорівчак // Літературна Україна. – 2000. – 31 с.
3. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: [навч. посіб.] / Л. В. Коломієць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 527 с.
4. Коломієць Л. Український Шекспір як досвід переістотчення рідної мови / Л. Коломієць Перекладацькі та інтермедіальні проєкції ренесансних творів – 211 – 234 с.
5. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
6. Кочур Г. Шекспір на Україні / Г. Кочур // Мастерство перевода. – 1966. – №5 – С. 26-60.
7. Чуковский К. И. Высокое искусство. / К. И. Чуковский. – Москва: Советский писатель, 1988. – 353 с.
8. Шекспір В. Ромео і Джульєтта / пер. з англ. Ю. Андруховича. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2016. – 208 с.
9. Шекспір, Вільям. Ромео та Джульєтта: пер. з англ. І. Стешенко. / Вільям Шекспір. Твори в шести томах. – К.: Дніпро, 1985. – Том 2 – 622 с. – С. 311 – 413.
10. Юрій Андрухович: Переклад Шекспіра [Електронний ресурс] – 2016. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/news/andrukhovich-shekspir-naspravdi-nadaye-unikalni-manevri-dlya-spivtvorchosti-z-nim>
11. Bassnett, Susan. Translation Studies / Susan Bassnett. – London and New York: Routledge, 2002. – 176 p.
12. Словник Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/en/>
13. Coleridge S. T. Essays and Lectures on Shakespeare and Some Other Old Poets and Dramatists / S. T. Coleridge. – New York, 1914. – 410 p.
14. Shakespeare, William. Romeo and Juliet / William Shakespeare. – Volume IV, Book V, 2011. – 46 p.
15. Wellwarth G.E. Special Considerations in Drama Translation / George E. Wellwarth // Rose, Marilyn Gaddis (ed.). Translation Spectrum: Essays in Theory and Practice / Marilyn Gaddis Rose. – Albany: State University of New York Press, 1981. – P. 140-146.

REFERENCES

1. Gasparov M. Bryusov and literalism / Moscow: Sovetskiy pisatel, 1971. – 123 с.
2. Zorivchak R. The granddaughter of the glorious grandfather // Literaturna Ukrayina. – 2000. – 31 с.
3. Kolomiets L. Seminars on translation семінари: modern theoretical concepts and models of analysis of poetic translation // Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyivivs'kyu universytet», 2011. – 527 с.
4. Kolomiets L. Ukrainian Shakespeare as an example of transubstantiation of the native language // Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyivivs'kyu universytet», – 211 – 234 с.
5. Komissarov V. Translation theory (linguistic aspects) // Vysh. shk., 1990. – 253 с.
6. Kochur H. Shakespeare in Ukraine // Masterstvo perevoda. – 1966. – №5 – С. 26-60.
7. Chukovsky K. The art of translation. // Sovetskiy pisatel, 1988. – 353 с.
8. Shakespeare W. Romeo and Juliet / translation of Yurii Andrukhovych: A-ba-ba-ha-la-ma-ha, 2016. – 208 с.
9. Shakespeare W. Romeo and Juliet: translation of Iryna Steshenko // Dnipro, 1985. – 622 с. – С. 311 – 413.
10. Yurii Andrukhovych: Translation of Shakespeare // <http://archive.chytomo.com/news/andrukhovich-shekspir-naspravdi-nadaye-unikalni-manevri-dlya-spivtvorchosti-z-nim>

Shakespeare's Tragedy 'Romeo and Juliet' in various translations

S. V. Kabanova

Abstract. The article analyzes two translations of Shakespeare's "Romeo and Juliet" made by I. Steshenko and Y. Andrukhovych and their reproduction of image of the young love. The focus is on Shakespeare's style and its representation in the translations. It discusses the translation strategies used by each translator.

Keywords: translation, language, Shakespeare, style, method.

La théorie de l'énoncé comme unité de la parole à travers les ouvrages de M. Bakhtine

I. G. Лепетюк, I. В. Ситдикова, Т. В. Бурмістенко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: irina@prevalex.com

Paper received 16.02.22; Accepted for publication 06.03.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-06>

Résumé : L'article présente une synthèse de la notion de l'énoncé, comme unité de la parole, exposée dans les ouvrages de M. Bakhtine. On y analyse le caractère intégral de l'énoncé, le rôle important du destinataire, le rôle du contexte dans la production de l'énoncé et dans l'actualisation de sa signification ainsi qu'on y étudie le caractère dialogique de l'énoncé. Le matériel exposé donne les instruments des études de discours et d'élaboration d'efficaces stratégies communicatives.

Mots clés : énoncé, unité de la parole, discours, contexte de la communication, dialogisme, stratégies communicatives.

L'introduction. De différents discours sont de plus en plus au centre d'intérêt de spécialistes en science du langage et en communication qui cherchent des moyens pour rendre la communication plus efficace et plus productive surtout dans les sphères de publicité de propagande politique. Pour atteindre ce but ils élaborent de nouveaux outils d'analyse de production et de perception du message. Et dans le cadre de cette recherche la théorie de l'énoncé comme unité du discours présente un intérêt particulier.

Une brève revue des publications à ce sujet. La notion de l'énoncé attire l'attention des philosophes et des linguistes à partir d'Aristote. Dans nos jours une notion d'énoncé a été bien élaborée par M. Foucault.[4] D'après M. Foucault, tous les énoncés sont étroitement liés à la situation qui les a engendrés. En même temps, à la différence de M. Bakhtine qui propose une théorie bien élaborée de l'énoncé en tant qu'unité de la parole, la définition de l'énoncé de M. Foucault est assez floue : « ...l'énoncé n'est pas une unité du même genre que la phrase, la proposition, ou l'acte de langage ; il ne relève donc pas des mêmes critères ; mais ce n'est pas non plus une unité comme pourrait l'être un objet matériel ayant ses limites et son indépendance. Il est, dans son mode d'être singulier (ni tout à fait linguistique, ni exclusivement matériel), indispensable pour qu'on puisse dire s'il y a ou non phrase, proposition, acte de langage [...]. L'énoncé, ce n'est donc pas une structure (c'est-à-dire un ensemble de relations entre les éléments variables, autorisant ainsi un nombre peut-être infini de modèles concrets) ; c'est une fonction d'existence qui appartient en propre aux signes et à partir de laquelle on peut décider, ensuite, par l'analyse ou l'intuition s'ils « font sens » ou non, selon quelle règle ils se succèdent ou se juxtaposent, de quoi ils sont signe, et quelle sorte d'acte se trouve effectué par leur formulation (orale ou écrite). » [4, p.114-115] Le savant français s'arrête là, sans donner des précisions sur les frontières de l'énoncé (ce que nous trouvons chez Bakhtine) ni d'autre critères qui caractérisent l'énoncé. Une linguiste contemporaine Kerbrat-Orecchioni dans son œuvre *Des interactions verbales* [5]. s'appuie aussi sur la notion de l'énoncé. Elle y ajoute l'une des idées-forces de l'approche interactionniste « que l'objet de l'investigation, ce ne sont pas les phrases abstraites, mais des énoncés actualisés dans des situations communicatives particulières »[5, p.75]. Cette opposition entre la phrase et l'énoncé nous rencontrons chez O. Ducrot dans *Dire et ne pas dire* [3], Une autre facette de l'énoncé - son côté pragmatique a été bien étudié par John L. Austin dans l'ouvrage

How to Do Things with Word [1] s ou l'auteur traite des énoncés déclaratifs ou constatifs.

Les buts de la recherche. Comme nous constatons des publications mentionnée ci-dessus – chacun des auteurs a étudié les caractéristiques particulières des énoncés et c'est seulement chez M. Bakhtine que nous trouvons une vision intégrale de l'énoncé comme unité de la parole. On ne peut pas aussi nier le fait que le dernier temps c'est la théorie des genres des discours de Bakhtine qui attire l'intérêt des chercheurs dans les sciences du langage tandis que son théorie de l'énoncé reste encore peu étudiée. Notre but est de faire connaître des idées de M. Bakhtine à ce sujet ainsi que de donner aux autres linguiste un instrument efficace pour les études des pratiques discursives.

La base et les méthodes de la recherche. Si F. Saussure a fait une distinction entre la langue comme système de normes et de règles, et la parole, M. Bakhtine a consacré ses recherches linguistiques au fonctionnement du discours et a déplacé le centre de son intérêt scientifique de la sphère de la langue en tant que schéma abstrait de règles et de normes, vers la sphère de la parole. Il a souligné que plusieurs phénomènes de la langue (surtout les formes syntaxiques) échappent aux linguistes car ils sont étudiés séparément des conditions réelles de la communication. Il estimait aussi que l'étude de la parole est compliquée par le caractère mal déterminé du terme même « discours ». Dans son article « Les genres du discours » il écrivait : « le mot vague de « discours » qui renvoie indifféremment à la langue, au processus de la parole, à l'énoncé, à une suite (d'une longueur variable) d'énoncés, à un genre précis du discours, etc., ce mot, jusqu'à présent n'a pas été transformé par les linguistes en un terme rigoureusement défini et circonscrit dans sa signification »[2, p.276].

La conception de l'énoncé comme unité de parole, proposée par Bakhtine, sert à éviter cette confusion et l'indétermination méthodologique ; elle donne aussi la possibilité de déterminer les frontières du discours et de segmenter le flux verbal ainsi qu'étudier les mécanismes des stratégies discursives et de les rendre plus efficaces.

Ci-dessous nous proposons une synthèse des idées bakhtiniennes concernant ce problème et exposées dans ses ouvrages.

Précisons que dans certaines traductions en français (notamment dans *Le marxisme et la philosophie du langage*) il y a une confusion entre le terme « énoncé » et « énonciation ». Le mot russe « vyskazyvanie » a deux significations : celle de production de la parole (énonciation) et

celle du produit de cette action (énoncé). Sous le terme « *vyskazyvanie* », M. Bakhtine mentionnait le produit de l'énonciation, donc, énoncé. Pour désigner le processus de production de la parole, le savant employait dans cet ouvrage le terme « acte de parole ».

De notre point de vue, dans la théorie bakhtinienne, il y a quatre moments qui ont une valeur particulière :

- 1) le caractère intégral de l'énoncé ;
- 2) le rôle important du destinataire ;
- 3) le rôle du contexte dans sa production et dans l'actualisation de sa signification ;
- 4) le caractère dialogique de l'énoncé.

Les résultats.

1. Le caractère intégral de l'énoncé. En déterminant l'énoncé comme unité de parole, M. Bakhtine soulignait sa différence avec la proposition qui est une unité de langue. Qu'est-ce qui distingue l'énoncé de la proposition ? Quels sont les traits distinctifs qui font d'une proposition (ou d'un mot, ou d'une interjection) un énoncé ? Ces questions ont été posées dans l'article de M. Bakhtine « Les genres du discours ».

Les énoncés se distinguent par une grande variété : de l'énoncé constitué d'un seul mot jusqu'au roman qui est aussi un énoncé spécifique. Mais tous les énoncés ont des traits communs. Le trait caractéristique de l'énoncé qui détermine son intégrité est son caractère achevé. Ce caractère achevé a deux volets : la détermination physique de l'énoncé (les frontières nettes qui marquent sa longueur) et son exhaustivité sémantique et pragmatique.

D'après Bakhtine, chaque énoncé a son commencement et sa fin. Bakhtine désigne nettement les frontières de l'énoncé qui déterminent sa longueur physique. D'après lui, « les frontières de l'énoncé concret, compris comme unité de l'échange verbal, sont déterminées par l'*alternance des sujets parlants*, c'est-à-dire, par l'*alternance des locuteurs* » [2, p.277] Cette alternance se réalise dans le transfert de la parole à l'autre, ce qui trouve son expression la plus évidente dans le dialogue verbal.

Le transfert de la parole à l'autre est inséparable d'une autre caractéristique importante de l'énoncé : l'*achèvement spécifique de l'énoncé* qui est un autre volet (sémantique) de la totalité de l'énoncé. Selon M. Bakhtine, « l'achèvement de l'énoncé, c'est un peu l'*alternance des sujets parlants* vue de l'intérieur, cette alternance se faisant précisément parce que le locuteur a dit (ou écrit) *tout* ce qu'il voulait dire à un moment précis et dans des conditions précises. A l'écoute ou à la lecture, nous sentons clairement la fin d'un énoncé, comme si nous entendions le « *dixi* » conclusif du locuteur » [2, p.282]. Un des critères particuliers qui détermine cet achèvement linguistique est la *possibilité de répondre*. Le locuteur termine sa parole pour donner la possibilité de répondre, et cette réponse peut se manifester ou dans la réplique de son interlocuteur ou dans la compréhension responsive active muette ou dans une action non verbale. Cette présence indispensable de la *réaction responsive* est liée à une autre assertion : notre parole est toujours adressée à quelqu'un. Même un énoncé comme le journal intime a son destinataire qui coïncide dans ce cas-là avec son auteur. La réaction responsive peut avoir aussi un caractère non immédiat ou retardé. C'est le cas de l'œuvre littéraire qui est un énoncé ayant pour locuteur un écrivain, et pour destinataire, un lecteur. Les frontières de cet énoncé sont déterminées par le commencement et la fin (le premier

et le dernier mot) de l'ouvrage littéraire. La compréhension responsive se manifeste dans la réaction du lecteur qu'il a pendant ou après la lecture du livre. Le moment de l'écriture et celui de la lecture peuvent être éloignés considérablement dans le temps.

Le sémioticien précise que « la totalité achevée de l'énoncé qui aménage la possibilité de répondre (de comprendre de façon responsive) est déterminée par trois facteurs indissociablement liés dans le tout organique de l'énoncé : 1) l'exhaustivité de l'objet du sens, 2) le dessein, le vouloir-dire de locuteur, 3) les formes-types de structuration du genre de l'achèvement » [2, p.283].

L'exhaustivité de l'échange verbal peut être totale ou relative. Cela dépend des sphères de l'échange verbal auxquelles l'énoncé appartient. Dans les sphères où la parole est standardisée au maximum (dans la vie pratique, dans la vie professionnelle, dans la vie militaire) et où les questions concrètes suscitent des réponses concrètes l'exhaustivité du thème de l'énoncé est presque totale. Au contraire, dans les sphères de la vie créative (science, littérature) elle est relative. Mais dans les deux cas, elle dépend beaucoup du but de l'auteur de l'énoncé, donc du deuxième facteur – du dessein défini par l'auteur.

Le vouloir-dire ou l'intention pragmatique de l'énoncé est un facteur très important. Il détermine la structure syntaxique de l'énoncé, sa spécificité lexicale et grammaticale, ainsi que ses frontières. C'est à travers le vouloir-dire du locuteur que se manifestent le caractère subjectif de l'énoncé et son orientation vers l'interlocuteur. La tâche du dernier est de saisir le vouloir-dire du sujet parlant, de prévoir la longueur possible de l'énoncé et de trouver une réaction responsive adéquate. M. Bakhtine soulignait toujours le rôle actif du récepteur même si ce dernier reste visiblement inactif.

Les formes-types de l'achèvement jouent le rôle des indices formels de la fin de la parole. Elles trouvent leur expression dans l'intonation spécifique ou dans les formes lexicales. Dans le discours écrit, notamment dans les lettres (surtout officielles), il y a des formules spéciales de l'achèvement. Dans le discours oral il existe aussi un répertoire de mots et de phrases qui indiquent la fin de l'énonciation.

2. Le rôle important du destinataire. Nous avons déjà mentionné que M. Bakhtine a prêté un rôle particulier à « l'autre », c'est-à-dire, au destinataire de l'énoncé. Il indiquait que l'indice substantiel (constitutif) de l'énoncé, c'est le fait qu'*il s'adresse à quelqu'un*, qu'il est tourné vers l'*allocutaire*.

Le rôle actif de l'émetteur est évident, tandis que le récepteur reste dans l'ombre et qu'on ne lui attribue qu'un rôle passif. Bakhtine a toujours nié cette conception en affirmant que même si le destinataire reste muet, il est néanmoins un participant actif de l'échange verbal.

La façon dont le locuteur perçoit son destinataire influence la composition et le style de l'énoncé. « L'énoncé, de son tout début, s'élabore en fonction de la réaction-réponse éventuelle, en vue de laquelle il s'élabore précisément » [2, p.302] Tout énoncé présume une réaction responsive. La tâche stratégique de l'énonciateur est de prévoir une réponse de son interlocuteur afin de construire son énoncé de la façon la plus efficace et de réaliser pleinement son vouloir-dire. Il y a deux facteurs importants : les caractéristiques personnelles du récepteur et le caractère des relations qui existent entre les interlocuteurs.

Parmi les traits personnels du destinataire qui influencent la structure de l'énoncé, M. Bakhtine mentionne : « le degré d'information que celui-ci possède sur la situation, ses connaissances spécialisées dans le domaine de l'échange culturel donné, ses opinions et ses convictions, ses préjugés, ses sympathies et ses antipathies » (Bakhtine, 1984, 304). L'âge et la situation sociale (le titre, le rang, la fortune privée) jouent aussi un rôle important. L'importance de ces derniers facteurs peut être diminuée et même négligée dans le cas où les interlocuteurs sont très proches et où leurs relations portent un caractère amical.

Le degré de proximité des relations détermine le ton et le style de l'énoncé. Celui-ci peut être officiel, familial ou intime. Dans le discours familial, certaines conventions imposées par la société peuvent être omises. Dans le discours intime, selon Bakhtine, on peut constater presque la pleine fusion du locuteur et de l'allocutaire.

A son tour, l'allocutaire doit saisir le dessein discursif et le vouloir-dire du locuteur pour le comprendre d'une manière adéquate. *La compréhension de l'énoncé par l'allocutaire fait partie intégrante de la signification de cet énoncé.* Dans le processus de la compréhension, il existe toujours un moment de l'interprétation, de l'estimation. En interprétant à sa manière un énoncé, le récepteur peut y ajouter sa propre conception. D'après Bakhtine, « faire acte de compréhension c'est faire partie intégrante de l'énoncé [2, p.304]. Par rapport à la proposition, dont la signification est abstraite, la signification de l'énoncé s'actualise toujours dans le contexte concret.

3. Le rôle du contexte dans l'actualisation de la signification de l'énoncé

Selon M. Bakhtine, l'énoncé est toujours concret et c'est dans le contexte concret que se réalise sa signification, « la situation s'intègre à l'énoncé comme un élément indispensable à sa constitution sémantique. Donc, l'énoncé quotidien considéré comme un tout porteur de sens se décompose en deux parties : 1) une partie verbale actualisée, 2) une partie sous-entendue » [7, p.191].

Pour mieux expliquer ce que le savant entendait par actualisation d'une partie verbale, nous nous permettons de présenter un exemple classique proposé par M. Bakhtine dans son article « Les genres du discours » :

« ...si la proposition est entourée d'un contexte, elle accède à sa plénitude de *sens* uniquement à l'intérieur de ce contexte, autrement dit, uniquement dans le tout de l'énoncé, et il sera possible de répondre à cet énoncé fini dont l'élément signifiant est la proposition donnée. Prenons, par exemple, l'énoncé suivant : « Le soleil s'est levé. Allez ! Debout ! C'est l'heure », dont la compréhension responsive (ou la réponse phonique) pourrait être : « Oui, en effet, c'est l'heure » quoiqu'elle puisse aussi être : « Le soleil s'est levé mais il est encore tôt, je me rendors. » Il y a un autre *sens* de l'énoncé et une autre réponse. Cette proposition peut, également, entrer dans la composition d'une œuvre littéraire, en qualité d'élément de paysage. On aura alors une réaction de réponse – appréciation et impression d'ordre esthétique – qui se rapportera uniquement au paysage dans son tout. [...]

Si notre proposition tient lieu d'énoncé fini, elle se

dote alors d'un sens global, dans les conditions concrètes, délimitées de l'échange verbal. Elle pourrait être la réponse à la question : « Est-ce que le soleil s'est levé ? » (à la faveur, bien entendu, de circonstances déterminées). On a un énoncé qui est l'assertion d'un fait précis – assertion qui peut être vraie ou fautive, avec laquelle on peut être en accord ou en désaccord. » [2, p.289-290]

Cet exemple nous démontre comment la proposition peut devenir un énoncé en recevant sa signification dans une situation concrète. Il nous montre aussi comment cette signification peut varier selon les changements des obstacles de la production de l'énoncé. On peut même constater qu'avec une seule proposition - « Le soleil s'est levé » - nous avons plusieurs énoncés dont le sens s'actualise dans le contexte concret.

La deuxième partie de la signification que M. Bakhtine appelle « une partie sous-entendue » dépend du contexte extra-verbal. Ce contexte se décompose d'après le sémioticien en trois aspects : « 1) l'horizon spatial commun aux locuteurs (l'unité du lieu visible : la pièce, la fenêtre, etc.), 2) la connaissance et la compréhension de la situation, également communes aux deux locuteurs, et, enfin, 3) l'évaluation – commune là encore – qu'ils font de cette situation » [7, p.190]. Donc l'énoncé est une substance vive : l'énoncé naît dans le contexte et il y évolue. Ce caractère évolutif de l'énoncé nous paraît un point important dans la théorie de Bakhtine.

A la différence d'autres linguistes, Bakhtine comprend la notion de l'horizon spatial dans le sens le plus large. Pour lui il s'agit non seulement du lieu concret et du temps concret, mais il élargit cette notion (ainsi que le nombre des participants de la communication) jusqu'au « niveau de la famille, de la nation, de la classe sociale, des jours, des années et des époques entières » [7, p.192]. L'appartenance des interlocuteurs à certain groupe social a une importance particulière. Elle influence beaucoup le niveau de la compréhension de la situation et l'élaboration des approches communes. On ne peut pas nier l'existence de certaines structures formelles du discours, énoncé-types qui servent de « mot de passe » connu seulement de ceux qui appartiennent au même horizon social » [7, p.192].

L'énoncé est toujours socialement orienté. Cela trouve son expression non seulement dans les particularités de la composition et des structures lexicales spéciales, mais aussi dans les gestes qui accompagnent l'énonciation et dans l'intonation de l'énoncé.

M. Bakhtine considérait l'**intonation** comme une partie importante de la signification de l'énoncé, issue aussi du contexte. Selon le linguiste russe, l'intonation établit un rapport entre le discours et le contexte non-verbal. « *L'intonation se situe toujours à la frontière du verbal et du non-verbal, du dit et du non-dit.* Dans l'intonation, le discours est en contact direct avec la vie. Et c'est avant tout dans l'intonation que le locuteur se trouve en contact avec les auditeurs » [7, p.194]

« La situation et l'auditoire qui lui correspond déterminent d'abord l'intonation, et c'est à travers celle-ci qu'ont lieu le choix et la mise en ordre des mots, et que l'énoncé dans son ensemble prend son sens » [7, p.305]

Pour Bakhtine, l'expressivité représente un des signes

constitutifs de l'énoncé. La proposition est privée de l'intonation. C'est dans le contexte concret qu'elle l'acquiert en devenant un énoncé à part entière. L'intonation expressive reflète la position émotive-valorielle du locuteur par rapport à l'objet de son discours et de son interlocuteur. Ce rapport de valeur détermine aussi le choix des moyens lexicaux, grammaticaux et compositionnels de l'énoncé. Sans l'intonation (précisons que cela concerne le discours oral), la signification de l'énoncé est incomplète. Le même mot, la même proposition prononcés avec une intonation différente ont une signification différente. Comme exemple, Bakhtine propose la phrase « Il est mort » dont l'intonation peut changer, selon le contexte, et exprimer tantôt la tristesse, tantôt la joie, tantôt avoir un ton sarcastique ou ironique.

L'intonation est très souvent la réaction de l'émetteur à l'énoncé précédent de son interlocuteur, ou elle est orientée vers la réponse attendue, la réaction qu'elle doit provoquer, car l'énoncé d'après Bakhtine n'est jamais isolé et dépend toujours de l'énoncé qui le précède et de celui qui le suit, ce qui détermine une autre particularité de l'énoncé – son caractère dialogique.

4. Le caractère dialogique de l'énoncé. « Un énoncé présuppose toujours des énoncés qui l'ont précédé et qui lui succéderont ; il n'est jamais le premier, jamais le dernier ; il n'est que le maillon d'une chaîne et ne peut être étudié hors de cette chaîne » [souligné par nous] [2, p.355]. C'est évident dans le dialogue où l'énoncé du locuteur est conçu en réponse à l'énoncé de son interlocuteur ou en prévision de cette réponse. Mais cette idée de Bakhtine peut être comprise dans un sens étroit – les relations entre les énoncés du même dialogue ou de la conversation – ainsi que dans un sens plus large.

D'après M. Bakhtine, ce n'est que le discours d'Adam qu'on peut considérer comme « vierge » : notre parole est pleine des mots d'autrui ainsi que d'échos des énoncés d'autrui. Ils peuvent être présents immédiatement dans notre parole, comme citations, ou d'une façon indirecte : « l'expérience verbale individuelle de l'homme prend forme et évolue sous l'effet de l'interaction continue et permanente des énoncés individuels d'autrui. C'est une expérience qu'on peut, dans une certaine mesure, définir comme un processus d'assimilation, plus ou moins créatif, des mots d'autrui » [2, p.296]

Les relations dialogiques des énoncés peuvent avoir un caractère plus éloigné et plus abstrait. Le rapport dialogique est plus large que la parole dialogique. « Deux énoncés, séparés l'un de l'autre dans l'espace et dans le temps et qui ne savent rien l'un de l'autre, se révèlent en rapport dialogique à la faveur d'une confrontation du sens, pour peu qu'il y ait une quelconque convergence du sens » [2, p.289-290]. Il suffit que des énoncés touchent le même sujet. N'importe quel énoncé prononcé ou écrit entre en dialogue avec d'autres énoncés concernant le même sujet. Il peut compléter les autres énoncés appartenant à la même sphère, s'appuyer sur eux ou au contraire les nier et entrer en contradiction avec eux. M. Bakhtine souligne que dans chaque époque il existe des énoncés (mots d'ordre, idées courantes) qui prédominent dans les sphères politiques, économiques ou culturelles qu'on cite et qu'on imite et que « notre pensée elle-même – que ce soit dans les domaines

de la philosophie, des sciences, des arts – naît et se forme en interaction et en lutte avec la pensée d'autrui » [2, p.300].

Cette idée du dialogisme de l'énoncé a servi de base pour J. Kristéva d'élaborer une notion de l'intertextualité que nous trouvons dans son ouvrage *Sémiotikè. Recherches pour une sémanalyse*. [6]

5. Les pratiques d'analyse. Pour illustrer le mécanisme des stratégies discursives analysons un extrait du dialogue d'embauche tiré du roman de B. Vian *Ecume des jours* :

« Il s'assit, obéissant, dans un fauteuil rétif, qui se cabra sous son

pois et ne s'arrêta que sur un geste impératif de son maître.

(1)- Alors?... dit le directeur.

(2)- Eh bien, voilà!... dit Colin.

(3)- Que savez-vous faire ? Demanda le directeur.

(4)- J'ai appris les rudiments..., dit Colin.

(5)- Je veux dire, dit le directeur, à quoi passez-vous votre temps ?

(6)- Le plus cher de mon temps, dit Colin, je le passe à l'obscurcir.

(7)- Pourquoi? demanda plus bas le directeur.

(8)- Parce que la lumière me gêne, dit Colin.

(9)- Ah...Hum... marmonna le directeur. Vous savez pour quel emploi on demande quelqu'un ici?

(10)- Non, dit Colin

(11)- Moi non plus..., dit le directeur. Il faut que je demande à mon sous-directeur. Mais vous ne paraissez pas pouvoir remplir l'emploi...

(12)- Pourquoi? demanda Colin à son tour.

(13)- Je ne sais pas..., dit le directeur. » [8, p.120-121]

Nous avons énuméré des énoncés pour nous y référer dans notre analyse. Ainsi Colin commence par énoncé (2) qui n'a rien à avoir avec la situation à laquelle il doit correspondre. Au lieu de faire preuve du professionnalisme et de la compétence pour obtenir un emploi il parle des choses abstraites et de son état d'âme. Le directeur essaie de le revenir dans le sujet concret de leur conversation par des énoncés (3), (9), mais lui-même glisse dans la sphère de l'incompétence et de l'absurdité (énoncés (5), (11), (13)). On peut constater qu'il succombe à l'influence de Colin et cède à sa stratégie. De l'autre côté, l'auteur suit sa propre stratégie discursive : il a recours aux violations des règles de communication pour créer une atmosphère de l'absurdité – un des moyens utilisés par B. Vian pour démontrer sa négation de la réalité qui l'entourait.

La conclusion. Donc nous pouvons constater que la synthèse de la notion de l'énoncé faite d'après les œuvres de M. Bakhtine nous donne un instrument d'analyse de différents types de discours. L'énoncé comme unité de la parole aide à déterminer les frontières du discours et de segmenter le flux verbal ainsi qu'étudier les mécanismes des stratégies discursives et de les rendre plus efficaces. Le caractère dialogique de l'énoncé a aussi son potentiel inépuisable et peut nourrir des chercheurs de grilles d'analyse des rapports entre textes, entre textes et images, entre les images etc.

BIBLIOGRAPHIE

1. Austin J. How to Do Things With Words. Cambridge University Press, 1962. 176 p.
2. Bakhtine, M.M. Esthétique de la création verbale. – P.: Gallimard, 1984;- 488 p.
3. Ducrot, O. Dire et ne pas dire. –P. : Hermann, 1998, 327 p.
4. Foucault, M. L'archéologie du savoir. Paris: Gallimard, 1969. 257 p.
5. Kerbrat- Orecchioni, C. Les interactions verbales : vol.1 Approche interactionnelle et structure des conversations. – P. : A. Colin, 1998.- 318 p.
6. Kristeva, J. Séméotikè. Recherche pour une sémanalyse. P. : Le Seuil, 1969 - 320 p.
7. Todorov, T. Mikhaïl Bakhtine le principe dialogique. Paris : Seuil, 1981.- 315 p.
8. Vian, B. L'Écume des jours. – P.: Union générale d'éditions, col. «10/18»,

REFERENCES

1. Austin J. How to Do Things With Words. Cambridge University Press, 1962. 176 p.
2. Bakhtine, M.M. Esthetic of speech creation. – P.: Gallimard, 1984;- 488 p.
3. Ducrot, O. To say qnd not to say. –P. : Hermann, 1998, 327 p.
4. Foucault, M. Archeology of knowledge.. Paris: Gallimard, 1969. 257 p.
5. Kerbrat- Orecchioni, C. Verbal interactions: vol.1 Interactional approach and structure of conversations.. – P. : A. Colin, 1998.- 318 p.
6. Kristeva, J. Semeotike. Search for semanalysis. P. : Le Seuil, 1969 - 320 p.
7. Todorov, T. Mikhail Bakhtin the dialogic principle.. Paris : Seuil, 1981.- 315 p.
8. Vian, B. The Foam of the Days. – P.: Union générale d'éditions, col. «10/18»,

Theory of utterance as a unit of speech through the works of M. Bakhtin

I. G. Lepetiuk , I. V. Sydykova, T. V. Burmistenko

Abstract. The article presents a synthesis of the concept of utterance as a unit of speech, presented in the works of M. Bakhtin. It analyzes the integral character of the utterance, the important role of the recipient, the role of the context in the production of the utterance and the actualization of its meaning, and studies of the dialogical nature of the utterance. The presented material provides tools for discourse studies and for developing of effective communication strategies.

Keywords: *utterance, speech unit, the recipient, communication context, dialogism, communication strategies.*

Ускладнена okazionalna номінація в позиції звертання

І. В. Трищенко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: itryshchenko@hotmail.com

Paper received 13.05.22; Accepted for publication 29.05.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-266X78-07>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню актуалізації в позиції звертання ускладненої okazionalnoї номінації. Утворені в результаті цього процесу емоційно-оцінні звертання розглядаються як складові системи експресивних засобів художнього тексту. В статті виокремлюються комунікативні ситуації, в яких актуалізується вищевказана номінація, а також характеризуються варіанти кореляції між адгерентною та інгерентною конотаціями номінацій-звертань. Окрім цього аналізуються текстові маркери, які сигналізують про неспівпадіння знаків адгерентної та інгерентної конотацій. Вживання проаналізованих емоційно-оцінних звертань сприяє найбільш повній характеристиці персонажів і стосунків між ними, поживляє оповідь та робить художній світ, створений автором більш реалістичним.

Ключові слова: ускладнена okazionalna номінація, емоційно-оцінні звертання, інгерентна конотація, адгерентна конотація, контекст.

Орієнтація на адресата є однією із найважливіших характеристик процесу спілкування. Завдяки цьому категорія адресатності та засоби її вираження постійно привертала увагу вітчизняних та зарубіжних лінгвістів (Ю.Д. Аפרесян, Н.Д. Арутюнова, М.М. Бахтін, Почепцов Г.Г., М.А. Опікова, Дж. Ліч, М. Шорт, С.К. Левінсон, М. Форд, А. М. Монтгомері та інші). Центральне місце серед вказаних засобів по праву займають звертання. Складність та функціональна двоякість даних одиниць стимулювали появу робіт, в яких вони аналізувалися в різних аспектах. Як номінативні одиниці звертання розглядалися в роботах Адамушко Н.І., Гака В.Г., Бейліної О.Л., Ветвинської Т.Л., Петрової Т.А. Але експресивно-оцінні можливості звертань ще не знайшли вичерпного висвітлення в науковій літературі. Це зумовлює актуальність представленої розвідки. Метою даної статті є дослідження специфіки актуалізації ускладненої okazionalnoї номінації в позиції звертання та характеристика утворених номінацій-звертань як складових системи експресивних засобів художнього тексту.

Матеріалом дослідження слугували тексти класичних і сучасних англійських письменників [3-8]. В його ході застосовувалися методи семантичного, функціонального, прагматичного та контекстуального аналізу.

Науковці виділяють декілька різновидів okazionalnoї номінації. Одним із них є вторинна okazionalna номінація (перейменування). З нею пов'язана актуалізація в позиції звертання таких стилістичних прийомів, як метафора, метонімія, антономазія. Другим різновидом okazionalnoї номінації-звертання є, за термінологією Е.С. Азнаурової, ускладнена okazionalna номінація [1]. Прагматична спрямованість цього типу okazionalnoї номінації полягає у створенні емоційно-оцінних стилістичних смислів. Найбільш яскравими прикладами такої номінації слугують випадки стилістичної актуалізації нейтральних лексичних одиниць. Це означає, що нейтральна лексична одиниця набуває при актуалізації в контексті позитивні чи негативні конотації. Наведемо декілька прикладів:

(1) "... I'm through with you and I'm through with love. Your kind of picknose love. You writer!" (E. Hemingway)

(2) Kitty (furiously): Don't you call me names – you dentist.

Joe: Dentist? Nick (amazed, loudly): What kind of cursing is that? (W. Saroyan)

Як в першому, так і в другому прикладах слова "writer" і "dentist" набувають негативних конотацій в контексті. В першому прикладі представлена ситуація сварки між чоловіком і дружиною, а в другому — реакція відвідувачки бару на, як їй здалося, образливе висловлювання стосовно її особи. В другому прикладі незвичність образливої номінації-звертання викликає миттєву реакцію подиву у присутніх. В обох випадках номінативне значення слів приглушується контекстом, а на передній план висувається okazionalna негативно-емоційний смисл. Домінуючою ознакою стає не професійна приналежність, а емоційно-оцінна кваліфікація адресата. Таким чином, первинна номінативна співвіднесеність слів ускладнюється одночасною співвіднесеністю зі сферою емоційно-оцінної діяльності людини.

Не тільки слова-компоненти антономазії-звертань можуть змінювати свої інгерентні конотації на протилежні. Подібне явище притаманне також іншим емоційно-оцінним звертанням. Так слова, які належать до пестливої лексики і вживаються як звертання, набувають негативних конотацій, а слова, які належать до лайливої та іншої подібної лексики — позитивні конотації. Зазвичай це відбувається в ситуації екстремально-позитивного або екстремально-негативного спілкування [2].

Вирішальною є загальна тональність розмови, а не значення окремих слів.

(3) "You ought to start praying, Sweetheart," he said in the voice, poor boy, he could not help making deliberately nasty. (Fl. O'Connor)

(4) We had a doll's house to ourselves, fresh and ginghamy, and nationally advertised twin beds, fat as muffins. "I don't approve of those." "Silly – you can reach across."

(5) "I can do one whole hell of a lot better than that, you harlot." (J. Steinbeck)

"You cold fish," she said sweetly. «You haven't given it a single thought since whenever it was ... last Friday night." (L. Waller)

(6) "You slant-eyed Mongolian pig," I said. "What do

you want to go away for? Who'll I have to talk to now when I come home at weekends?!" Charles took out a grubby handkerchief and pretended to wipe his eyes. "Your beautifully phrased appeal to my friendship moves me inexpressibly. ..." (J. Steinbeck)

В прикладі (3) пестливе звертання набуває негативної конотації, бо у авторському введенні прямої мови вказується, що це слово вимовляється протилежним тоном.

Приклад (4) з роману Дж. Стейнбека "Зима тривоги нашої." Головний герой роману неодноразово звертається до коханої дружини, вживаючи жартівливі і пестливі дуже оригінальні лексичні одиниці в їх черговій інтимній бесіді з його вуст лунає звертання "продажна жінка," яке також набуває в даному контексті пестливого відтінку.

В прикладі (5) жінка звертається до коханого чоловіка. Тут звертання, яке традиційно виражає негативну емоційну оцінку, набуває позитивної конотації. Про це свідчить прислівник "sweetly," який вживається у введенні прямої мови та характеризує висловлювання-звертання.

В прикладі (6) представлено фрагмент бесіди двох друзів у віці двадцяти з чимось років. Поза даним контекстом, звертання, яке вживає один із друзів явно має інгерентну негативну конотацію, виражає негативну емоційну оцінку. Але тут воно звучить жартівливо, слугує висловленню дружніх почуттів. Про те, що адресат сприймає його саме так, ми дізнаємося з його наступної репліки.

Слід зазначити, що адгерентна конотація емоційно-оцінних звертань не завжди повністю замінює (придушує) інгерентну. Вони співіснують при домінуючому положенні першої, яка відображає суб'єктивне загальне позитивне (негативне) ставлення мовця до адресата, не дивлячись на протилежну оцінку адресата за певною ознакою в даній ситуації спілкування (приклади 4,5). Іншими словами, адгерентна конотація нашаровується на інгерентну, домінує над нею.

В прикладах (3) і (6) емоційно-оцінні звертання поза вказаними контекстами передають загально оцінне позитивне чи негативне ставлення мовця до адресата і належать відповідно до пестливої та грубої лексики. Але в представлених ситуаціях знак ставлення мовця до адресата змінюється на протилежний.

До складу емоційно-оцінних звертань часто окрім іменників входять прикметники з оцінною семою, яка не узгоджується за знаком із оцінною семою іменника. Такі прикметники послаблюють емоційну оцінку, яку виражає іменник. Для усього звертання домінуючою є конотація протилежна за знаком інгерентній конотації оцінного іменника.

(7) "Why should your uncle ask a fellow to lunch whom he's never seen?"

"My dear old fathead, haven't I just said that I've been telling him all about you – that you're my best pal – at school together, and all that sort of thing?" (P.G. Wodehouse)

(8) "Tuppy, my dear old ass," I cried, "this is pure banana oil! You've come unscrewed." (P.G. Wodehouse).

В прикладах (7) і (8) емоційно-оцінні звертання вживаються у дружньому спілкуванні. В прикладі (7)

звертання представляє реакцію мовця на недолугість свого друга, яка виражається за допомогою іменника "fathead" із негативною оцінною конотацією. Але поєднання цього іменника із присвійним займенником "my", прикметником "dear" із позитивною оцінною конотацією і прикметником "old" в емоційно-підсилювальному значенні свідчить про переважно позитивне ставлення мовця до адресата.

В прикладі (8) до складу звертання входить зоометафоричний іменник "ass" із негативною оцінною конотацією і присвійний займенник "my", прикметники "dear" і "old", які вже згадувались вище. Присвійний займенник та прикметники передають позитивні емоції мовця стосовно адресата, які домінують над негативною реакцією на попередню репліку адресата, яка одночасно виражається за допомогою іменника. Отже, в обох прикладах конотація в цілому складається із позитивного емотивного компонента і негативного оцінного при домінуванні першого. На відміну від раніше наведених прикладів, тут спостерігається неспівпадіння знака адгерентної конотації звертання в цілому і конотації одного з його компонентів, а саме оцінного іменника. А в раніше наведених прикладах відмічається неузгодженість за знаком інгерентної конотації звертання в цілому та його адгерентної конотації, яка з'являється представлених ситуаціях спілкування.

Протиріччя між адгерентною та інгерентною конотаціями спостерігається при актуалізації в позиції звертання різних стилістичних прийомів, таких як антономазія, іронія, градація. Тут наведемо для ілюстрації наступний приклад:

(9) Leonora (frantically): You're mad – don't look at me like that – you're mad-

Chris (grimly): Answer me one question, my darling – my dear darling -

Leonora Let me go – let me go! (N. Coward)

В цьому прикладі представлена ситуація з'ясування стосунків між близькими людьми. В позиції звертання актуалізується стилістичний прийом градації. Це сприяє підсиленню експресивності даних звертань. Компонентами градації є звертання із інгерентною позитивною конотацією. Але в представленій конфліктній ситуації ці звертання набувають негативної конотації. Хоча мовець вживає їх при звертанні до коханої жінки, в даній ситуації вони передають наростання не позитивних, а негативних емоцій мовця стосовно адресата. Про це свідчить сама ситуація спілкування і вказівка на тональність репліки мовця, яка надається в авторській ремарці за допомогою прислівника "grimly."

Отже в результаті проведеного дослідження можемо стверджувати, що позиція звертання відкрита для актуалізації ускладненої оказіональної номінації. В ході цієї актуалізації нейтральні номінації-звертання можуть набувати як позитивних, так і негативних конотацій. Знак адгерентної конотації номінації-звертання може змінюватись в контексті на протилежний. Спостерігається також випадки не співпадіння знаків інгерентної та адгерентної конотацій номінації-звертань. Про не співпадіння знаків інгерентної та адгерентної конотацій можна судити на основі інформації про тональність

спілкування, емоційний стан мовця в момент мовлення, характер стосунків між співрозмовниками. Така інформація може бути як представлена експліцитно в авторському тексті (ремарках, введенні прямої мови і т. ін.) або впливати із ситуації спілкування. При цьому можливі різні варіанти кореляції адгерентної і інгерентної конотацій емоційно-оцінних звертань, інтенсивності прояву тієї чи іншої в певних ситуаціях

спілкування. Їхня взаємодія варіюється від придушення інгерентної конотації адгерентною до їх співіснування при домінуванні останньої. Вказані емоційно-оцінні звертання безперечно належать до системи експресивних засобів художнього твору. Вони сприяють найбільш повній характеристиці персонажів, стосунків між ними, поживляють оповідь та роблять світ, створений автором більш реалістичним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азнаурова Е. С. (1977) Стилистический аспект номинации словом как единицей речи. // Языковая номинация. Виды наименований. - М.: Наука. - с. 86–128.
2. Почепцов, Г.Г. мл. (1987) Коммуникативные аспекты семантики. - Киев.: КГУ. - 131 с.
3. Coward N. (1979) Plays: One. - London: Eyre Methuen. - 358 p.
4. Hemingway E. (2004) To Have and Have Not. - Arrow Books: London. -180 p.
5. Saroyan V. (1979) Selected Short Stories. - М.: Progress Publishers. - 464 p.
6. Steinbeck J. (1985) The Winter of Our Discontent. – М.: Vyssaja Shkola. – 271p.
7. Waller L. (1991) The Banker. - N. Y.: Panther Granada Publishing. -589 p.
8. Wodehouse P.G. (1983) Life with Jeeves. - Harmondsworth: Penguin Books. -557p.

REFERENCES

1. Aznaurova E.S. (1977) Stilisticheskiy aspekt nominatsii slovom kak jedinitsei rechi. // Yazykovaya nominatsiya. Vidy naimenovaniy. [Stylistic Aspect of Nomination by Word as a Unit of Speech // Language nomination. Types of names.]. - М.: Nauka, - 86-128 p.
2. Pocheptsov, G.G. ml. (1987) Kommunikativnyje aspekty semantiki [Communicative Aspects of Semantics]. – Kiev: KGU.
3. Coward N. (1979) Plays:One. - London: Eyre Methuen. - 358 p.
4. Hemingway E. (2004) To Have and Have Not. - Arrow Books: London. -180 p.
5. Saroyan V. (1979) Selected Short Stories. - М.: Progress Publishers. - 464 p.
6. Steinbeck J. (1985) The Winter of Our Discontent. – М.: Vyssaja Shkola. – 271p.
7. Waller L. (1991) The Banker. - N. Y.: Panther Granada Publishing. -589 p.
8. Wodehouse P.G. (1983) Life with Jeeves. - Harmondsworth: Penguin Books. -557p.

Complicated Occasional Nomination in Vocative Position

I. Tryshchenko

Abstract. The paper is devoted to the study of actualization of complicated occasional nomination in the vocative position. The emotive and evaluative vocatives formed are treated as components of expressive means system of literary text. Types of communicative situations typical for the actualization of the above-mentioned nomination are discussed in the paper. The variants of correlation between adherent and inherent connotations are also characterized. Besides that, text markers signalling the contradiction between the signs of adherent and inherent connotations are analysed. The usage of the discussed emotive and evaluative vocatives contributes to characterization, enlivens the narrative, and makes the world created by the author more realistic.

Keywords: *complicated occasional nomination, emotive and evaluative vocatives, inherent connotation, adherent connotation, context.*

Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

The journal is published by the support of
Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe

Készült a Rózsadomb Contact Kft nyomdájában.
1022 Budapest, Balogvár u. 1.
www.rcontact.hu